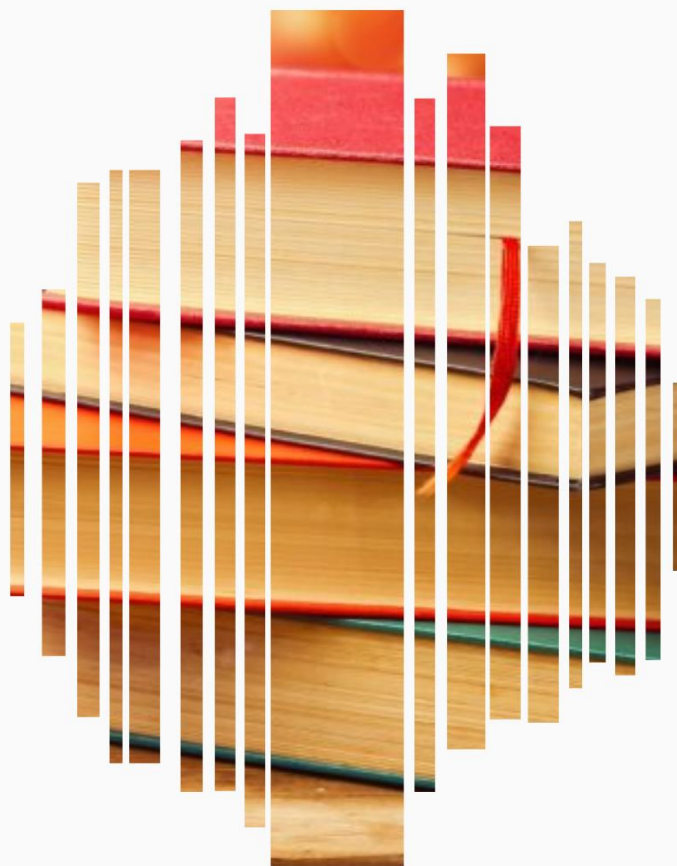

Editor In Chief:
Serdan Kervan

KOSOVO EDUCATIONAL RESEARCH JOURNAL

kerjournal.com

VOLUME 3/ISSUE 3
SEPTEMBER/DECEMBER
2022

Teachers' Quality and Pupils' Academic Wastage in Nigeria

ADEGBESAN, Sunday O¹

OYELADE, Anthonia Ayobami²

ALABA, Adebola Oladiji³

ABSTRACT: The purpose of this is to ascertain whether there exists relationship between teacher's quality and pupils' academic wastage in Nigeria, specifically in Ilorin South local government area primary schools. Stratified sampling technique was used to select 27 schools out of the total 45 schools in the nine zonal primary schools and 27 head teachers and 27 class teachers making 54 respondents were randomly selected as sample of the study. The instrument used for data collection was two self designed questionnaires, one for head teachers and the second questionnaire for class teachers. The two questionnaires were designed to obtain data on teacher's qualifications, teachers' years of service, enrolment of pupils; repetition of pupils and drop out of pupils between the years under study i.e., 2000/2005 academic sessions. The data collected were analyzed using flow statistic and Pearson product moment correlation coefficient at 0.05 alpha level of significant and 7 degree of freedom for accepted or rejected of the seven hypotheses formulated for the study, the result of data analysis revealed that teacher quality have significant relationship with pupils' academic wastage. The findings in the study has indicated that no single factor is wholly responsible for pupils' academic wastage, among the factors responsible include the following: economic condition, family attitude, pupils' behavior, lack of thorough supervision, school policy, lack of provision and maintenance of school facilities etc. Based on the outcome of the study, it was recommended that government should review and enforce the existing education law in order to maintain discipline and this will facilitate meaningful learning condition in primary schools, build more classroom to take care of the problem of

¹ ADEGBESAN, Sunday O; ORCID: 0000-0002-5120-632X, Head, Training Department & Assist. Chief Research Fellow, National Institute for Educational Planning and Administration (NIEPA), Ondo, Nigeria

² OYELADE, Anthonia Ayobami; ORCID: 0000-0003-4814-5236, Department of Educational Management Faculty of Education, Osun State University, Nigeria

³ ALABA, Adebola Oladiji, ORCID: 0000-0003-2438-0338, Department of Educational Management, Faculty of Education, Osun State University. Osogbo. Nigeria

overcrowding due to over enrolment in primary school for conducive teaching and learning environment; and ensure adequate allocation of fund to primary schools for easier maintenance and procurement of school facilities so that the school facilities could be prevented from depreciation.

Key Words: Teachers, Quality, Pupils, Academic, Wastage

To cite this article: ADEGBESAN, S. O., OYELADE, A. A. & Kervan, & ALABA, Adebola Oladiji (2022).

Teachers' Quality and Pupils' Academic Wastage in Nigeria. Kosovo Educational Research Journal, 3(3). 2-15.

INTRODUCTION

Education at the primary school level is the key to the success or failure of the whole educational system, because the rest of the system are built on it, and it is the education that children receive at a tender age of 6 and 12 years that will serve as a base for further education to those of them to proceed to higher school education. It equips the children with fundamental skills and also prepares a good number of them for higher education. However, and quite unfortunate, not every child completes primary education. (Brimmo, 2002)

From the look of things in the society, the teachers and pupils' performance in the primary schools have not justify the goals and objectives of primary education as contained in the National Policy on Education (2014 edition), that says:

- a. To inculcate permanent literacy and numeracy, and ability to communicate effectively.
- b. To lay a sound basis for scientific and reflective thinking. Primary school pupils could neither read nor write properly in various academic works. The attitude of teachers to teaching profession is another problem facing primary education as many teachers consider teaching as a stepping stone to other occupations. In such a situation, the pupils usually fail in their academic work, and most times have to repeat classes many times. These pupils are likely to withdraw from school.
- c. The problem of wastage in various primary schools is also of great concern because wastage does not give room for the realization of educational goals and objectives. It adds more to the cost of education. Wastage in educational system varies. The major ones among them are repetition of classes by the pupils and drop-out of pupils in an educational system. Constant repetition is a situation whereby pupils are unable to gain promotion to the next class as a result of their poor performance in the class work. For example, a child who enrolls into a primary school in the year 2000 and is asked to repeat the class following year due to his/her poor performances in the class, will have to join a new set in the 2001; thereby depriving some new pupil a place in the class. Out of school children or drop-outs are children who for one reason or the other are not attending schools.

STATEMENT OF THE PROBLEM

The researcher has observed, over the years, the problems facing primary school pupils. Many primary six pupils these days can neither read nor write properly not the least attending to their various academic works. Having considered of the goals of primary education, in the light of the National Policy on Education (2014 edition) that says:

“To inculcate permanent literacy and numeracy and ability to communicate effectively and to lay a sound basis for scientific and reflective thinking have not been achieved in various primary schools”.

The attitude of teachers to teaching profession is another problem facing the realization of the above stated goals of primary education because many teachers regarded teaching as migratory type of occupation. (Durosaro, 1992) The damage that this phenomenon of “brain drain” is causing the primary school pupils need to be addressed because these pupils are still in the informative age, in the school to learn numeracy, reading and writing in order to attain basic education. These observations spurred this investigation to ascertain whether the relationship existing between teachers’ quality and pupils’ wastage of five years (i.e. 2000/2005 sessions) in selected primary schools in Ilorin South Local Government Area of Kwara State is directly related.

PURPOSE OF THE STUDY

The purpose of the study is to:

1. Determine whether a relationship exists between teachers’ quality and pupils’ academic wastage in Ilorin South local government area primary schools.
2. Determine the cause of pupils’ academic wastage and provide possible solution to reduce the incidence in primary schools.
3. Determine the extent to which teachers’ quality (i.e..qualified teachers), is being retained in teaching profession so that appropriate measure can be taken to reduce the negative effects of this
4. Establish the factors that determine the quality of teachers so that the teachers can learn from it, to better their quality and be up to the task of teaching in primary schools

SINGNIFICANCE OF THE STUDY

The findings of the study aimed at:

1. Assisting the educational planners and administrators to solve pupils academic wastage problem in their various schools and discuss how best to improve the quality of teachers’ so as to improve the pupils academic performance;
2. Assisting the local government Council and the Local Government Universal Basic Education Authority in understanding the effect of low retention on qualified teachers, as well as provide solutions to the negative effects resulting from low retention of qualified teachers in primary schools;

3. Assisting the Ministry of Education and other educational agencies to assess the pupils' and teachers' academic standard in primary schools;

METHODOLOGY

The research design for the study is correlation survey. This is used to determine whether a relationship exists between the two variables in question i.e. teachers' quality and pupils' academic wastage. Teachers' quality stands as independent variable and pupils' academic wastage stands as dependable variable, while teachers' retention and years of experience, has been considered as an intervening variable. The target population of the study consists of all the 45 primary schools in Ilorin South Local Government Area of Kwara State. Stratified sampling technique is used to select 27 schools out of 45 schools in the zonal primary schools and 27 head teachers and 27 class teachers making 54 (respondents) were randomly selected as sample of the study. The schools sampled represent 60% of the total number of primary schools in Ilorin South local government area of Kwara State. The instruments used for data collection were two self designed questionnaires: one for the head teachers and the other for the school's teachers. The first instrument is the questionnaires tagged, "Teachers' Quality and Teachers' Retention Questionnaire" (TQATRQ), designed to obtain data on teachers' length of service (i.e. teacher experience) in the 27 primary schools sampled in this study. The second questionnaire is tagged "pupils' Wastage Rate Questionnaire" (PWRQ) designed to obtain data on pupils' enrolment, repetitions, drop out and survival or promotion rate across all 27 primary schools selected for the study between the study between the years 2000/2005 academic sessions. In order for the instruments to measure what it is intended to measure. The questions raised in the questionnaire were discussed with some experts in the field of educational management and their suggestions were utilized. Similarly, the best items in the questionnaires are submitted to experts, who appraised them for adequacy. In addition, the two instruments relied on adequate record keeping from the schools represented in the sample of the study. School records such as: The internal examination scores certified by the schools' head teachers' pupils' enrolment list etc. are used.

ANALYSIS OF DATA

Description and inferential statistics are used to analyze the data collected from the sample schools.

- a. Teacher's quality is derived by dividing the number of teachers in the zonal schools and then multiplied by hundred.

$$QT = \frac{qt}{NT} \times \frac{100}{1}$$

WHERE: QT Stand for teachers' quality

qt : qualified teachers'

NT: total number of teachers in the zonal schools

- b. Teachers' years of experience is derived by the addition of qualified teachers and non qualified teachers, divided by total number of teachers in the zonal schools, and multiplied by hundred.

TYOE Stands for years of experience

QE Stands for qualified teacher

NQE stands for non qualified teachers

NT stands for the total number in the zonal schools

- c. Pupils' academic wastage is determined by finding the ratio of the difference between the initial enrolment and enrolment in final year classes, to the initial enrolment. The result is then multiplied by 100%

$$\text{i.e. } \frac{W_g^t = E_g^{t+6} - G_{+6}^{t+6}}{E_g^t} \times \frac{100}{1}$$

Where W_g^t stands for pupils' wastage

E_g^t stands for pupils' enrolment in class 1

G_{+6}^{t+6} stands for pupils' enrolment in class 6

- d. To determine the repetition of pupils, the total repeaters in the classes are added together and divided by initial enrolment and multiply by hundred.

$$\text{i.e. } \frac{R_g^t = R_{g+6}^{t+6}}{E_g^t} \times \frac{100}{1}$$

Where R_{g+6}^{t+6} stands for total repetition from class 1 – 6

R_g^t stands for repetition of pupils.

- e. To determine the drop out of pupils is done by taking the enrolment in the first session and subtract it from the addition of repeaters and pupils promoted in class 1 – 6 and divided by the initial enrolment in the first session and then multiplied by hundred.

$$\text{i.e. } D_g^t = E_g^t - \left(R_{g+6}^{t+6} + \frac{P_{g+6}^{t+6}}{E_g^t} \right) \times \frac{100}{1}$$

where Where: D_g^t stands for drop out of pupils.

E_g^t stands for initial enrolment in the first session

R_{g+6}^{t+6} stands for total repeaters from class 1 – 6

p_{g+6}^{t+6} stands for promoters' class 1 – 6

f. to determine the teacher's retention is done by taking the number of the teachers in the first session and subtracting it from the teachers employed into the system in the first session and divided by the total number of teachers in the system and then multiplying it by hundred

i.e.
$$T_r^t = \frac{T^{t+6} - N^{t+6}}{T^t} \times \frac{100}{1}$$

Where: T_r^t stands for teachers' retention

T^{t+1} stands for teachers in stock

N^{t+1} stands for teachers employed in year t+1

RESULTS AND DISCUSSIONS

Hypothesis 1

There is significant relationship between teacher's quality and pupils' academic wastage rate in Ilorin South Local Government Area Primary schools.

Tables 1: Result of the relationship between teachers' quality and pupils' academic wastage rate

XY Variable	Zonal Schools	Mean	Std Dev. S.D.	DF	Calculated Value	Critical Value	Decision
X							
Teachers' Quality	9	45.5	8.21	7		-0.914	0.666
							Ho
							Accepted
Y							

Pupils' Academic Wastage rate		29.6	8.36			
-------------------------------	--	------	------	--	--	--

as shown in table 1, the person product moment correlation calculation value is 0.914 and less than the critical value of 0.666 at 0.05 level of significance and for 7 degree of freedom. Hence, main hypothesis is accepted. This implies that there is a significant relationship between the teachers' quality and pupils' academic wastage in Ilorin South local government area primary schools. The relationship between the two variables is low according to the value obtained. The reason for the acceptance of the main hypothesis connected to the fact is that the factors that determine pupils' academic wastage is not limited to one factor. The findings of this study is in line with the comprehensive report of National Association of Universities and Higher Education Institution (ANUIES) of Spain that says, among the main cases of an interruption of studies (i.e. educational wastage) are: family attitudes, economic condition, school policy, pupils' behaviour etc (Dairo, 2005)

Hypothesis 2: There is significant relationship between teachers' quality and pupils' repetition rate in Ilorin South local government area primary schools.

Table 2: Result or relationship between teachers' quality and pupils' repetition rate

XY Variable	Zonal Schools	Mean (XY)	Std Dev. DF S.D. (XY)	Calculated Value	Critical Value	Decision
X						
Teachers' Quality	9	4.558	8.12	7		
						H ₁
						Accepted
Y						
Pupils' repetition rate		19.48	6.57		-0.825	0.666

Table 2 reveals that the critical value of the Pearson product moment correlation 0.666 is greater than the calculated r -0.825. The hypothesis is accepted, hence, there is a significant relationship between the teachers' quality and pupils' repetition, the relationship between the two variables is

relatively low. That is, if the teachers, quality is high, the repetition of pupils will below. The result of this study is in support of Hamshek and Rivkin (1999) whose researches have demonstrated that teachers' quality is the most important educational factor predicting pupils' achievement. This analysis reviews a wide range of empirical studies that examine the impact of teacher characteristic on the teachers' effectiveness, the following factors. In fact, draw conclusions to the extent to which teachers' characteristic are at a link with teacher performances. Teachers' course work in both the subject area taught and pedagogy constitute to positive education outcomes. (Kotangora, 2001)

Hypothesis 3: There is significant relationship between quality and pupils' drop-out rate in Ilorin South local government area.

Table 3: Result of the relationship between teachers' quality and pupils' drop-out

XY Variable	Zonal Schools	Mean (XY)	Std Dev. DF S.D. (XY)	Calculated Value	Critical Value	Decision
X						
Teachers' Quality	9	45.58	8.12	7	-0.489	0.666
					H ₂	
					Accepted	
Y						
Pupils' Drop-out rate		10.57	3.05			

From Table 3, it can be seen that the Pearson moment correlation calculated value (7) is less than the critical value (-0.489), this implies that there is a significant relationship between teachers' quality and pupils' drop-out rate. The reason for the acceptance of the hypothesis is connected to the fact that guidance and counseling services in primary schools will influence pupils' academic performances. Mohammed (2005) had shown that students' drop out as a result of lack trained professional guidance and counselor in the various schools. These services should be made available in all primary schools as a matter of priority.

Hypothesis 4: There is a significant relationship between teachers' years of experience and pupils' repetition rate in Ilorin South local government area primary schools.

Table 4: Result of the relationship between teachers' year of experience and pupils' repetition rate

XY Variable	Zonal Schools	Mean (XY)	Std Dev. DF S.D. (XY)		Calculated Value	Critical Value	Decision
X							
Teachers' Quality	9	85.45	13.86		7	-0.280	0.666
						H ₃	Accepted
Y							
Pupils' Drop-out rate		19.48	6.57				

The Result on Table 4 reveals the calculated value as – 0.280 and this is less than 0.666 the critical value at 00.5 significant levels. This implies that there is significant relationship between teacher years of experience and pupils' repetition rate. Therefore, the hypothesis is accepted.

By implication the relationship between the two variables is low in the sense that the more the length of serve (i.e. experience), the more the teacher is able to handle the pupils adequately. The finding is in line with Hamushek and Rivikin (1999) who say that teachers' experience has a positive effect on their effectiveness. Specifically, their "learning by doing" effect is most obvious in the early years of teaching.

Hypothesis 5: there is a significant relationship between the teachers' years of experience and pupil's dropout rate.

Table 5: Result of the relationship between teachers' years of experience and pupils' dropout rate

XY Variable	Zonal Schools	Mean (XY)	Std Dev. DF S.D. (XY)	Calculated Value	Critical Value	Decision
X						
Teachers' Quality	9	85.5	13.86	7	-0.327	0.666
						H ₄
						Accepted
Y						
Pupils' Drop-out rate		10.5	3.05			

As indicated in table 5, the critical value of r is 0.666, which is greater than r calculated of -0.327 at 0.05 levels of significant and 7 degree of freedom. This shows that there is significant relationship between teacher years of experience and pupils' dropout rate in Ilorin South local government area primary schools.

Reason for the acceptance of result of this study's results are due to the influence of guidance counseling. The services of trained guidance counselors will help to foster the conducive atmosphere for learners, most especially at the primary school level. Guidance counselors will help in guiding pupils against misguided behaviours and attitudes towards education that constitute wastage.

Hypothesis 6: There is a significant relationship between teachers' retention and pupils' repetition rate in Ilorin South local government area primary school.

Table 6: Result of the relationship between teachers' retention and pupil's repetition rate

XY Variable	Zonal Schools	Mean (XY)	Std Dev. DF S.D. (XY)	Calculated Value	Critical Value	Decision
X						
Teachers' Quality	9	45.56	13.02	7	-0.489	0.666
						H ₅
						Accepted
Y						
Pupils' Drop-out rate		19.44	6.57			

As shown in Table 6, the Pearson product moment correlation calculated value is less than the critical or table value at 0.05 levels of significant and for 7 degree of freedom. This implies that there is significant relationship between teachers' retention and pupils' repetition rate in Ilorin South Local Government primary schools. This result might be due to influence of discipline. Indiscipline among learners may affects pupils' academic performance. Mohammed, 2005 traces the causes of school indiscipline to two factors which include the society as a whole, where adults live and manifest gross acts of indiscipline which are emulated by the children.

Hypothesis 7: There is a significant relationship between teachers' retention and pupils' dropout rate in Ilorin South local government area primary school.

Table 7: Result of the relationship between teachers' retention and pupil's drop-out rate

XY Variable	Zonal Schools	Mean (XY)	Std Dev. DF S.D. (XY)	Calculated Value	Critical Value	Decision
X						
Teachers' Quality	9	45.5	13.02	7	-0.449	0.666
						H ₆
						Accepted
Y						
Pupils' Drop-out rate		10.5	3.05			

From Table 7, it can be seen that the Pearson product moment correlation calculated value 7 is less than the critical value -0.449; this implies there is significant relationship between teachers' retention and pupils' dropout rate in Ilorin South local government area primary schools

The reasons for the acceptance of the hypothesis may be connected with the fact that teacher's retention is connected with (teacher turn-over) that is the rate at which teachers enter and leave the teaching profession.

Summary of Findings

This study was purposefully carried out to assess the level of teachers' quality with the use of primary six pupils' cohort results of five years (i.e. 2000/2005 sessions) in the zonal schools selected for the study, in Ilorin South local government area. The teachers' quality was related with pupils' academic wastage (i.e. repetition and drop out of pupils) in cohort educational system, in order to discover whether there was any significant relationship between the two variables in question. 27 schools sampled formed 60% of the total primary schools in Ilorin South local government area. 27 head teachers and 27 class teachers making a total of 54 respondents were sampled in the study. Pearson product moment correlation coefficient is used to analyze the data. From the data analyzed and discussed, the following summaries are drawn:

- There is a significant relationship between teachers' quality and pupils' wastage (repetition and drop out of pupils) in Ilorin South local government primary schools. Factors such as quality of staff, staff morale, unavailability of instructional materials, pupil's family background and behavior are causes of pupils' academic wastage;

- b. There is a significant relationship between the teachers' years of experience and pupils' repetition rate in Ilorin South local government area primary school, other factors such as economic condition, lack of thorough supervision, over-enrolment, population of pupils affect pupils' academic performance and these result to different form of wastage in education;
- c. Is a significant relationship between teachers' quality and pupils' dropout rate in Ilorin local government area primary school, other factors as unavailability of school infrastructural, materials, class population, teachers' experience, indiscipline of teachers and pupils' wastage in the educational section of Ilorin South local government area; and
- d. As observed from Table 6, the teachers' quality rate in most of the zonal schools was low and there were high experienced teachers. The course of low teachers' quality in most zonal schools was attributed to small number of teachers that have got the required qualification to teach in the primary schools. Also, from the table, the teachers' retention rate was high (i.e. high teacher turnover) and by implication low teachers' quality. This problem makes comparison of teachers' salaries with the remunerations of workers in other sectors of the economy difficult. The total emoluments of teachers are regarded as general poor and this affect the retention of teachers. The wastage recorded in the table is also notable and it is a loss not only to the pupils and their parents, but also to the government and the society at large.

Conclusion

Within the limit of the investigation, data gathered and the result obtained, the following conclusion can be made. There was a significant relationship between teachers' quality and pupils' academic wastage. It implies that the relationship between the two variables was low. The level of pupils' wastage is not solely determined by the level of teachers' quality. Other factors that are responsible for pupil's academic wastage are economic conditions, pupils' behavior, school policy, lack of thorough supervision, lack of provision and maintenance of school facilities, family attitude etc. However, pupils' wastage rate, no matter how small it is in any case is a loss to the pupils and their parents, the government and the society. Hence, it is therefore necessary that constant pupil's enlightenment programme on the importance of education should be a continuous exercise in our educational system to reduce pupils' wastage rate in the society.

Recommendations

Based on the outcome of the findings of the study, the following recommendations are hereby made:

1. Government should endeavour to improve condition of service of teachers through seminars, workshops, and also increase their remuneration, in order for the teachers to discharge their duties effectively and efficiently.
2. Government should ensure adequate provision of funds and other relevant materials needed for effective supervision by the experts in the field. Government should build more

classrooms to take care of the problem of overcrowding due to over-enrolment in primary schools for conducive teaching and learning environment.

3. Government should review and enforce the existing education law in order to maintain discipline, as this will facilitate meaningful learning in various primary schools.
4. There should be proper record-keeping of enrolment, repetition and drop out of pupils yearly as this will help the local, state and federal governments in planning, budgeting and finding a lasting solution to the perennial problems in our primary school system.
5. The society should make meaningful use of the Universal Basic Education programme by allowing primary school pupils could function effectively in the society.
6. Government should make provision for post recruitment workshop for the non-trained teachers as this will assist all newly recruited teachers in the principles and practice of education.
7. Government should recruit maintenance costs in educational budget, since wear and tear and deterioration of school's facilities is a natural process
8. Government should ensure adequate allocation of fund to primary schools for easier maintenance and procurement of school facilities so that the school facilities could prevented from depreciation.

References

- Brimmo, R.M. (2002) Relationship between teachers' quality and student' wastage rate in KWSCOE.) An unpublished M.Ed. thesis, University of Ilorin.
- Dairo,G.O. (2005) A comparative analysis of wastage rate in Ilorin West local government area public and private primary school. An unpublished M.Ed. thesis, University of Ilorin.
- Durosaro,D.O. (1997). Statistical needs of educational Planning in Nigeria; Ibadan. Reginalson Publishing Company.
- Federal Republic of Nigeria (2014). National Policy on Education; NERDC,Lagos
- Hamushek, Kain, J; and Rivkin, S. (1999). Do higher salaried buy better teachers. Working paper No.7082. Cambridge: National Bureau of Economic Research.
- Kontagora. A. (2001). Teacher detention in Nigeria. Journal of Art and Social Science 50 (53), volume 30, No.1 Amaka Enterprise.
- Mohammed, M.S. (2005). Recruitment and detention of qualified teachers. Panacea totaling standard of education. A paper presented at the Quadrennial 14th Conference of Delegates of Kwara State Wing of Nigeria Union of Teachers (NUT), Ilorin: March 29th-30th, 2005.

Teachers' Quality and Pupils' Academic Wastage in Nigeria

Cem TUNA

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, TÜRKİYE

Özet: Prof. Dr. Necmettin Tozlu, Türkiye’de eğitim bilimlerinde, özellikle eğitim felsefesinin en önde, öncü eğitimcilerinin başında gelmektedir. O değerleri derslerinde, kitaplarında, makalelerinde, sempozyumlarda, kongrelerde, konferanslarda nakış nakış işlemiş, açıklamış, anlatmıştır. Bunun yanında değerlerin yaşanması, yaşatılması konusunda model olmuştur. Bu çalışmada 2022 yılında vefat eden Necmettin Tozlu Hocanın eğitim değerlerini uygulamaya nasıl yansıttığı hatıralar eşliğinde ortaya konulmuştur. Bu değerler; eğitimcilik, öğretmenlik, öğretim üyeliği değerleri olarak incelenmiştir. Çalışma, yayından önceki dönemde onun tarafından okunmuş, düzeltme ve eklemeler yapılmış, onayı alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Öğretim, Necmettin Tozlu, Değerler

To cite this article: Tuna, C. (2022). **EĞİTİME ADANMIŞ BİR ÖMÜR: PROF. DR. NECMETTİN TOZLU’DA EĞİTİM DEĞERLERİ.** Kosovo Educational Research Journal, 3(3). 16-31.

A LIFE DEVOTED TO EDUCATION: VALUES LIVING IN PROF. DR. NECMETTİN TOZLU

Abstract: Prof. Dr. Necmettin Tozlu is one of the leading educators in educational sciences in Turkey, especially in the philosophy of education. He embroidered, explained and explained those values in his lectures, books, articles, symposiums, congresses and conferences. In addition, it has been a model for living and keeping values alive. In this study, it is revealed how Necmettin Tozlu Hodja, who passed away in 2022, reflected his educational values in practice, accompanied by memories. These values are; education, teaching, teaching membership values. The study was read by him in the period before publication, corrections and additions were made, and his approval was obtained.

Keywords: Education, Teaching, Necmettin Tozlu, Values

İnsan davranışlarını, ilişkilerini daima belirli nedenler, ölçüler ve normlar çerçevesinde yapar. İleriye dönük yapabileceklerini de böyle bir çerçevenin rehberliği doğrultusunda gerçekleştirme eğilimi taşır. İnsan değer yargılarına sahip, değer üreten bir varlıktır. Değer, bir inançtır (Tozlu ve Topsakal, 2007, 178-179). Değer hükmü, bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğunu belirten bir hükümdür. Buna göre değer, bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç olarak tanımlanabilir (Güngör, 1998, 27). Bu inanç, birçok inancın ortak organizasyonu olarak belirir. Necati Öner'in deyişiyle değerlere bağlılık hem onlara inançtan hem de getirdikleri müeyyidelerden çekinmekle, korkmakla olur (Tozlu ve Topsakal, 2007, 179).

Değerler geleneksel, tarihi, kültürel, dini ve felsefi olarak ayrılabilir. Toplumun geleceğinin inşasında hareket noktası kabul edilen geçmiş yaşantı, deneyim ve alışkanlıklara geleneksel değer denir. Toplumun tarihsel süreçte yaşadığı serüveni olumlu etkileyen kişi, kurum veya davranış kalıplarına tarihi değer adı verilir. Kendi içinde uyumlu bir toplumun kurulabilmesi ve kendisini yeniden üretebilmesi için o toplumda yaşayan bireylere kazandırılan davranış kalıp ve eğitsel kodlara kültürel değer olarak adlandırılır. Doğrular ve yanlışlar konusunda insanı uyarıcı nitelikteki dinî ilkelere dini değer; inanç ve ideolojiler arasında bir tercih yapılabilmesinde, gerçeğin açıklanmasında aydınlatıcı rol oynayan düşünsel mihenk taşlarına da felsefi değer denir (Demir ve Acar, 1992).

Alanyazında değerlerin çeşitli sınıflamaları yapılmıştır. Bunlardan biri Türk kültürüne uygun Dilmaç, Arıcak ve Cesur'un yapmış olduğu sınıflamadır. Buna göre değerler:

Tablo 1: Dilmaç, Arıcak ve Cesur Değer Sınıflaması

Toplumsal Değerler	Yardımseverlik, tevazu, nezaket, saygı, hoşgörü
Kariyer Değerleri	Kalite, eğitim, kariyer
Entelektüel Değerler	Beden sağlığı, akıl sağlığı, bilgi, başarı
Maneviyat	İbadet, din, iman, iç huzur
Materyalist Değerler	Para, mal-mülk, statü
İnsan Onuru	Namus, şeref-onur, adalet
Romantik Değerler	Aşk, haz-zevk, eş-sevgili
Özgürlük	Bağımsızlık, emek, kültür
Fütüvvet	Cömertlik, cesaret

Kaynak: Karabacak, N. (2016). Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Değerleri Üzerine Nitel Bir Çalışma. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, s. 27.

Değerlerin eğitimi örnek alma, model alma yoluyla, yaparak yaşayarak mümkündür. Sevilen, istenilen, model olarak gösterilen, referans olarak başvuru alan değerler benimsenir (Tozlu ve Topsakal, 2007, 181). Çalışmanın konusu olan, Şubat 2022 yılında vefat eden Prof. Dr. Necmettin Tozlu'nun hayat hikâyesi şöyledir (Bayburtmedya, 2022; Taşdelen vd, 2011, 11-20): 1945 yılında Gümüşhane'nin Kocayokuş köyünde dünyaya gelen Tozlu, İlkokulu Kale'de, orta ve lise eğitimini Gümüşhane'de bitirdikten sonra, Ankara Yüksek Öğretmen Okulu ve Eğitim Bilimleri

Fakültesi'nden mezun oldu. Erzurum Atatürk Üniversitesi'ne Pedagoji Asistanı olarak girdi. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Sistemi Üzerine Bir Araştırma ile doktorasını verdi. Michigan Üniversitesinde araştırma ve incelemelerde bulundu. Eğitim Felsefesi Anabilim Dalında Doçent unvanını aldı. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Başkanı oldu ve aynı üniversitede Profesörlüğe yükseldi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı olarak görev yaptı.

“Eğitime Giriş”, “Eğitim Felsefesi”, “Kültür ve Eğitim Tarihimizde Yabancı Okullar”, “Orta Öğrenimde Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi”, “Eğitim Problemlerimiz Üzerine Düşünceler”, “Eğitim Felsefesi Üzerine Makaleler”, “Eğitim Üzerine Felsefeler” “İbni Tufeyl'in Eğitim Felsefesi”, “Bilim ve Hayat”, “Aşık İlhami-Posos'lu Nuri Baba”, “İnsandan Devlete Eğitim”, “Erdemli Toplum Yolunda”, toplu eserlerinin yayınlandığı “Eğitimden Felsefeye 1-2-3”, “[Bir Güzel Türkiye Düşlemek İsmail Ünalmiş ve Akçağ](#) Hareketi” adlı eserleri yazdı. “İkbal'in Eğitim Felsefesi” ve “Eğitim Üzerine Felsefeler-Batı Düşüncesinin Temelleri Üzerine” adlı çeviri kitapları bulunmaktadır. Bayburt Üniversitesinde Eğitim Fakültesi Dekanlığı, Rektör Yardımcılığı ve Rektör Danışmanlığı görevlerinde bulunduktan sonra emekli oldu. 4 çocuk babası Tozlu iyi derecede İngilizce biliyordu.

Prof. Dr. Necmettin Tozlu, Türkiye’de eğitim bilimlerinde, özellikle eğitim felsefesinin en önde, öncü eğitimcilerinin başında gelmektedir. O değerleri kitaplarında, makalelerinde, sempozyumlarda, kongrelerde, konferanslarda nakış nakış işler, açıklar, anlatır. Bunun yanında değerlerin yaşanması, yaşatılması, model olunması da önemlidir. Bu çalışmada Necmettin Tozlu Hocanın değerleri uygulamaya nasıl yansıttığı hatıralar eşliğinde ortaya konulmuştur.

Tozlu Hoca kendi hatıralarını “Bir Varmış Bir Yokmuş” adlı çalışmasıyla ortaya koymuştur. Burada “Aslında üniversiteye ilişkin hatıralarımı, görüşlerimi şimdilik yazmayacağım. Dosyalarca belgenin tahlili ve bunların hazmı, konuyu ertelememi gerektiriyor” (Tozlu, 2011, 70) demiştir. Hocamız ile 1986 yılında tanıştım. Gözleme dayalı hatıralar ise ağırlıklı olarak 1993-1997 yılları arası araştırma görevliliğim ve yüksek lisansım döneminde oldu. Dört sene beraber çalıştık. Daha sonra doktora ve yurt dışı (Kosova) çalışmalarında ara sıra görüşmelerimiz oldu. Sonra yine Van’da 2007 den itibaren emekli oluncaya kadar (2009) çalışmaya devam ettim. Hocamızla irtibatımız kesilmemiş, devam etmiştir. Burada üzerinde durulan hatıralar ağırlıklı olarak üniversitede geçen olaylardır, durumlardır, uygulamalardır. Hocamızın hatıralarında genel olarak olumlu örnekler gördüm. Ancak Hocamızın çevresindeki insanlarda olumlu yönler olduğu gibi olumsuz yönler de olmuştur. Hatıralarda Hocamızın hangi değerleri yaşattığı, ortaya koyduğu betimlemeye çalışılmıştır. Hocamızın “Bir hayattan binlerce roman çıkar” (Tozlu, 2011, 24) tespitine katılarak, ‘bir hayattan binlerce dersler çıkar’ diyerek hatıraları incelemeye geçilebilir. Bu yazı yayından önce Hocamız tarafından okunmuş, düzeltme ve eklemeler yapılmış, onayı alınmıştır.

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda aşağıdaki soruya cevap aranmıştır: Prof. Dr. Necmettin Tozlu’da eğitimcilik, öğretmenlik, öğretim üyeliği değerleri nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu çalışma nitel araştırma yaklaşımlarından nitel durum çalışmasıdır. Nitel araştırmalar, verilerin sayılar biçiminde olmadığı; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı; algıların ve olayların doğal ortamlarında gerçekçi ve bütüncül olarak ortaya konulmasına çalışılan araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Durum çalışmasının planlamasında araştırılacak sorular belirlenmiş, hangi tür verilerin bu sorularla ilgili olduğu ve toplanacak veriler ve bunların analizi saptanmıştır. Durum çalışmalarında “durum” bir birey de olabilir. Bu çalışmada Türk Eğitim Sistemi’nde önemli bir yeri olan merhum Prof. Dr. Necmettin Tozlu ele alınmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi ile Necmettin Tozlu’yu tanıyan, onunla çalışmış, hatıraları olan kişiler seçilmiştir. Verilerin toplanması ve toplanan verilerin alt problemlerle ilişkilendirilmesinde katılımcı gözlemi yöntemi, görüşme yöntemi, katılımcı olmayan gözlem, doküman incelemesi kullanılmıştır. Veriler analiz edilmiş ve yorumlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, 280-288). Çalışma edebiyat türlerinden anı türüyle kaleme alınmıştır (<https://www.turkcenindirilisi.com>, 2019). Çalışma anılara dayalı olduğu için bulguların subjektif olduğu ifade edilebilir. Geçerlik ve güvenirlik konusunda makalenin tamamı durumu incelenen Prof. Dr. Necmettin Tozlu ile paylaşılmış, onun onayı alınmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmada elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

3.1. EĞİTİMCİLİK, ÖĞRETMENLİK, ÖĞRETİM ÜYELİĞİ DEĞERLERİ

Necmettin Hoca ilklerin adamıdır. Türkiye’de “Eğitim Felsefesi” dalında resmen doçentliğe ilk başvuran ve bu unvanı alan ilk kişidir (Tozlu, 2011, 77). Birincisi 5-8 Ekim 1994 (Açar, 1994), ikincisi 23-26 Ekim 1996 (Açar, 1996) olmak üzere Türkiye’de Eğitim Felsefesi Kongresi düzenledi ve bildiriler basıldı. Türkiye’de bir ilk olan eğitim felsefesi alanına dikkat çekti. Eğitim ile felsefenin içiçeliğini ve birbirinden ayrılmayan bir bütün oluşu gerçeğini ortaya koydu. Akademik metinlerin ortaya çıkmasını, orijinal düşünce ve anlayışların toplumun istifadesine sundu. Eğitim platformunda çok sesliliği ve çeşitliliği düşünce hayatına taşıyan bir yapıtı oldu (Tozlu, 1994). Elliye yakın bildiri, panellerin yapıldığı, yüzden fazla katılımcının katıldığı kongreler yurt içi ve yurt dışında ses getirdi. III. Eğitim Felsefesi Kongresini uluslararası yapmayı planlamış, Rektörlüğe sunmuş, ancak bir türlü hayata geçmemiştir (Tozlu, 2011, 77-78). Günümüzde birçok kongre, sempozyum uluslararası yapılmaktadır. Tozlu Hoca’nın bunu yaklaşık 30 yıl önce düşünmesi ve uygulaması bu konuda da öncü olduğunun ispatıdır.

Aradan zaman geçince Necmettin Hoca şu anısını paylaştı: “Van YYÜ Eğitim Fakültesine Ankara’dan bir görevli geldi. Amerika Kütüphanesi için eser topladıklarını belirtti. Bizim kongre kitaplarından birkaç takım aldı. Şu Batı’nın bilime verdiği öneme bakın. Kaç bin kilometreden bilim kitaplarını topluyor, bilgi güçtür, bilgi silahtır bunu iyi biliyor. Böyle yaptığı sürece hâkimiyetini devam ettirir”.

3.1.1. Derslerinden Örnekler

Kıymetli bir mütefekkir olan Tozlu Hoca derslerin hakkını verirdi. Bir başladık mı ders iki saat ise iki saat tamamen dolu geçerdi. Bazen ders iki buçuk, üç saat ders yapıldığı olurdu. Nurettin Topçu'nun "Kırk şu kadar yıldır derslere, sınıfa, mabede girer gibi girdim" ilkesini benimsemiştir (Tozlu, 2011, 78). Tozlu Hoca derse hazırlıklı gelmemizi isterdi. Her birimize geçen haftadan bu güne ne yaptığımızı, neler okuduğumuzu, okuduklarımızdan aklımızda kalanları sorardı. Kem küm (kendi deyişiyle hart-hurt) edilmesinden hoşlanmaz ve bunu eleştirirdi. Her arkadaşımızın ayrı becerisi vardı. Bunlardan biri eline bir küçük not kâğıdı alır, 4-5 madde yazar ve bunu tüm ders boyunca sunardı. O bu sunuları beğenir, kendisi konuları genişletirdi. Tozlu Hoca lisans derslerini de aynı ciddiyette ve kalitede yapardı. Bir dönem katıldığımız lisans tamamlama dersleri konferans gibiydi.

3.1.2. Çalışma

Bir gün "Eğitim Problemlerimiz Üzerine Düşünceler" yüksek lisans dersindeyiz. Yıl 1994-1995. O sıra ile 'Evet, sen ne yaptın?' diye hepimize sordu. Bir haftalık sürede mutlaka makale, kitap okumalıydık. Herkes sıra ile ne yaptığını söyledi. Tozlu Hoca yapılanları pek beğenmedi. Az çalıştığımızı, daha çok çalışmamız gerektiğini söyledi. Çok uyuduğumuzu, çok uyuyandan bilim insanı olamayacağını belirtti ve sordu: 'Siz kaç saat uyuyorsunuz?'. Bu soruya kimse cevap vermeye cesaret edemedi. Ben içimden 'eyvah' dedim. Bir arkadaşımızda uyku problemi vardı. İnşallah ona sormaz diye içimden geçirdim. Hoca isim olarak başka bir arkadaşına sordu: Kaç saat uyuyorsun? O arkadaş 'Hocam 5 saat uyuyorum' deyince, Hoca 'İşte böyle olacak, Japonlar günde 4-5 saat uyuyor ve sürekli çalışıyor, başarılı oluyor, bu kadar uyku yeter, az uyku disiplinli çalışma ile başarı gelir' dedi. Hocamız sakinleşince biz de yine içimizden bir oh çektik.

3.1.3. Adalet

Tozlu Hocanın en fazla üzerinde durduğu konulardan biri adalettir. Şu hatırasını anlattı: Erzurum'da felsefe dersleri kış havası gibi çetin geçmektedir. Öğrencilere bol soru sorma, beyin fırtınası, tartışma yöntemleri kullanılarak dersler interaktif-etkileşimli yapılmaktadır. Bir gün bir öğrenci Necmettin hoca ile tartışmaya girer ve tartışma bilimsel olmaktan uzaklaşır, münazara münakaşaya dönüşür. Öğrenci haddini aşar ama Hoca da cevabını verir. Sonra sınav günü gelir ve sınav yapılır. Öğrenci hem tartışmayı düşünür hem de Hoca ile farklı dünya görüşündedir. Sınav sonucundan korkar, muhtemelen Hoca objektif olmayacak ve düşük not verecektir (Zaten genelde Tozlu Hocanın notu kıttır!). Bütün öğrenciler de aynısını düşünür ve beklerler. Sonuçlar açıklanır: O öğrenci 90 ile en yüksek notu almıştır. Herkes şaşırır, Hoca tartışmayı nota yansıtmamıştır. Öğrenci gelir Hocadan özür diler. Tozlu Hocanın şahsiyetinin önemli bir parçası olan adalet tezahür etmiş ve öğrencilerine model olmuştur. Bu hatırayı değişik zamanlarda biz öğrencilerine anlatmış, aynı şekilde davranmamızı istemiştir.

3.1.4. Önyargı

Van YYÜ Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi (EYTEPE) programına çok seçme öğrenciler gelirdi. En az 3 yıl öğretmenlik yapmış olma, sicil

notu yüksek olma ve giriş sınavından yüksek not alma gibi. Kontenjan da sınırlı olduğu için nitelikli öğrenciler çoğunlukta idi. Elbette bu öğrencilerin dünya görüşleri farklı farklı idi. Bunu hiçbir zaman eğitim-öğretime yansıtma, derslerimizi yapardık. Dördüncü sene sonunda Tozlu Hoca'nın 'Mavi gözlü' dediği öğrenci Hocaya gelmiş 'Siz benim önyargılarımı kırdınız, dünya görüşümü değiştirdiniz, sizi yanlış tanımlamışım, sizinle dünya görüşüm farklı, bunun zararını görürüm diyordum ama sizden ve diğer hocalardan hep doğruluk-dürüstlük, objektiflik, tarafsızlık gördüm. Sizden özür diliyorum' demiş, hocayı da duygulandırmış.

3.1.5. İlim

Felsefeyi ve eğitim felsefesini öğrencilerine sevdiren Tozlu Hoca ilime, ilimin her dalına önem verirdi. Eğitim Bilimleri Bölümü içinde lisans Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi programının açılmasına öncülük etmiştir. Program derslerine uygun kadro ilanları verilmiş, eğitim yönetimi, denetimi alanlarına liyakatli elemanlar alınmıştır. Eğitim hukuku alanına ben girmiştım. O şunları söyledi: "Bu alanda Türkiye'de yetişmiş eleman azdır. Senden kendini en iyi şekilde yetiştirmeni istiyorum". Van'da yüksek lisansa başlamış, ders dönemini tamamlamış, tez dönemi Ankara'ya göndermişti. Ankara'da bazı sorunlarla karşılaşınca geri çağırılmış ve tez danışmanım olmuştu. Doktorayı da İstanbul'da yapmamı istemişti. Şu an bu alanla çok az öğretim elemanı olduğu ifade edilebilir. Tozlu Hoca'nın söylediği şu sözü 'Bu alan Türkiye'de pek çalışılmamış alan, çok çalışma yapabilirsin' sözünü, doçentlik sözlü sınavı hocalarım da söylediler. Onun ileri görüşlülüğünü bir kez daha görmüş oldum.

3.1.6. Okuma

Necmettin Hoca çok okur, iyi okur, bu konuda herkese örnek olur. Bir yaz şunu söyledi: "Bu yazı boş geçirmedim. İmamı Gazali'yi merak ediyordum. Oturdum, İhya-yı Ulumiddin'i okudum". Biz hayranlıkla dinledik. İhya kitabı değişik baskıları olmakla birlikte, dört cilt, dört bin sayfadan fazla idi! Şöyle düşündüm: Bu eserin tamamını Türkiye'de kaç bilim insanı okumuştur?

Bir arkadaş ona şu bilgiyi verdi: "Filanca hoca yazı yazmış, Gazali'nin eleştirisi adı altında. Kaynaklarına baktım, sadece Gazali'nin El -Munkız Mine'd-dalal adlı küçük hacimli eserini okumuş. Oysa Gazalinin onlarca eseri var". Necmettin Hoca da bu tür eleştirinin bilimsel olmadığını, bütün kitapların incelenmesi gerektiğini belirtti.

3.1.7. Derse çalışma

Eğitim bilimleri dersleri dağıtılmış, bölüm başkanı, Necmettin hocaya bir bölümün eğitim dersini vermişti. Necmettin hoca derslere bir iki hafta girince öğrencilerden şikâyet başladı. 'Şu kitapları okuyup gelin, dedim okumadılar. Siz ne yapmak istiyorsunuz? Okuyacak mısınız, okumayacak mısınız? diye sordum. 'Okumayız' cevabını alınca onları birçok kitaptan sorumlu tutmuş, dönemi zorlukla bitirmiş ve öğrencileri ciddi sınav yapmış. Bölüm başkanına da 'Bana bir daha bu bölümden ders vermeyin' demiş. Bir konuşmasında Erzurum Felsefe bölümü öğrencilerini örnek

göstererek “Onlara pek çok kitap tavsiye ederdim. Hiç şüphemiz olmasın ki, ertesi günü kitaplar çocukların ellerindeydi” (Tozlu, 2011, 70).

Çalışanları çok severdi. Bir arkadaşımız için şunu söyledi: ‘Bir kitap verdim, incele sonra konuşalım dedim. Ertesi sabah geldi, inceledim dedi. Bütün gecesini bu kitaba ayırmış, incelemiş gelmiş. İşte ilim sevgisi böyle olacak. İnsanda ilim derdi olacak’. Yine aynı arkadaş için, verdiği başka işi bir gecede yapmasından dolayı övgü ile söz etti. O arkadaş şu an birkaç yıldır profesör olarak görev yapmaktadır.

O çalışanlara, işi başarı ile yapanlara, gayret edenlere teşekkür eder, tebrik eder, ödüllendirirdi (Yıldız, 2011, 196). Bu öğrencilerini motive eder, daha çok çalışmaya sevk ederdi. Birçok kez ALES, yabancı dil, yüksek lisans, doktora, yurt dışı gibi sınavları kazanan arkadaşları tebrik etmişti. Bir arkadaşımızı iki farklı hocanın övmesinden son derece memnun olmuş ve bunu öğrencisine söylemişti. Yüksek lisans dersleri sınavlarında güzel cevaplar, kâğıt verilmesinden son derece memnun olurdu. Bir arkadaşımızın cevap kâğıdını beğenmiş “Alan dışından geldi ama alanı kavradı, ne güzel cevaplar vermiş” diyerek öğrencisine dolaylı haber göndermiş ve teşvik etmişti. Bir arkadaşımız sınavda 21 sayfa yazmış, hocamız “yeter artık” deyip sınav cevap kâğıtlarını almıştı. Bu arkadaşımız bugün Anadolu’da bir üniversitenin eğitim fakültesinde dekan olarak görev yapmaktadır.

3.1.8. Affetme

Bir öğrenci bir seferinde okulda eğitimle ilgili bir hata yapmıştı. Bunun sonunda soruşturma açıldı ve yargı yolu söz konusu oldu. Necmettin Hoca şunu söyledi: “Bana karşı işlediği hatayı affederim ama Devlete karşı işlediği hata ne olacak? Bu affedilmez!”.

3.1.9. Sabır

Bir gönül insanı olan Tozlu Hocanın az bilinen yönlerinden biri sabırlı oluşudur. Kendisi doktora tezi için şunları anlatmıştı: “Doktora tezimi çok ciddi biçimde çalıştım, onlarca-yüzlerce kaynak okudum, taradım. Tezimi bitirdim ve hocama getirip teslim ettim. Hocam iyi dedi, tebrik etti ve kitaplığının bir rafına yerleştirdi. Benim tezim yaklaşık üç ay hiç açılmadan orada bekledi. Ben sabrettim, hocamın bir bildiği vardır dedim. Sonra hocam çağırdı ve savunmamı yaptım, doktoramı bitirdim”. Bu arada bize de ders verirdi: “Siz olsanız sabretmezsiniz. Biz az zaman geçirsek hemen geliyorsunuz”.

3.1.10. Sınavlara Çalışma

O kendi doçentlik sınavı için şunları anlatmıştı: “Doçentlik sınavına çok sıkı çalıştım. Bütün gece çalışıyor, sabah beşte yatıyor, yedi gibi kalkıyor işe gidiyordum. Günler böyle geçti. Sınava gittim, hocalar önce basit sorular sordu, cevapladım. Sınav kolay geçiyordu. Bir hocaya sıra geldi, başladı ciddi, zor sorular sormaya. Ben cevapladım, o sordu. Böyle herhalde iki saat ya da daha fazla sürmüştür. Beni epey zorlasa da bütün sorularını cevapladım ve doçentlik sınavını geçtim”. Bize

dersi şu idi: “Çok okuyacaksınız, çok çalışacaksınız, alanınıza hâkim olacaksınız. Her soruya, sınava hazır olacaksınız”.

3.1.11. Bilinçli Olma

Komplo teoriler üzerinde duran Tozlu Hoca, toplum içindeki planlara, toplum mühendislerinin projelerine dikkat etmemizi isterdi. 29 Aralık 1969’da başlayan öğrenci hareketlerinden anılarında da söz eder (Tozlu, 2011, 59). Bir gün şöyle bir hatırasını paylaşmıştı: “12 Eylül öncesinde öğrencilik yıllarımızda biz de mücadele ettik. Çoğu zaman fikir mücadelemiz bazen fiziksel de olabiliyordu. Fizikî mücadeleler şiddetli, tehlikeli, bazen de ağır yaralanmalara, ölümlere kadar gidebiliyordu. Olayı, bir arkadaşım nakletmişti: Genel tabirle sağcı ve solcular olarak nitelenen iki gurupta toplanmıştı öğrenciler. Bizler sağcı guruptandık. Solcularla Hukuk Fakültesi önündeki durakta karşılaştık. Görünen, kavga etmeyecektik. Çünkü bir gün önce şiddetli bir kavgaya tutuşmuş, birbirimizi epeyce yaralamıştık. Onlar Cebeci’den Kurtuluş’a doğru, bizler de aksi istikametten yürüyorduk. Durağa gelince, birbirimizi görmeyiverip geçecektik. Tam geçiş sırasında bizim gruptan biri silahını çıkarıp ateşledi. Diğer gurup karıştı, vurulduk diye bağırarak üzerimize saldırdı. Korkunç bir boğuşma oldu. Nihayet polis geldi. Müdahale etti. Toplayıp karakola götürdü. Her tarafımız kan içinde. İfade veriyoruz. Yüzümü ellerimle silip ifade alan komisere baktım ve hayretler içinde kaldım: Bu zat, silahını çekip ateşleyen kişiydi. Demek ki devlet içinde de farklı yapılanmalar var, kurgular var, dikkat edin oyunlara gelmeyin”.

3.1.12. İleri Görüşlülüğü

İlim aşığı Tozlu Hoca bir gün bir yazı getirdi ve temize çekmemizi istedi. Başlığa baktım: “Gümüşhane Üniversitesi”. Yazıda Gümüşhane insanının mertliği, I. Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı gibi savaşlarda gözünü kırpmadan canını feda ettiği, coğrafya, sosyal, ekonomik, kültürel ve başka nedenlerle üniversite kurulması gerektiği yazıyordu. Yazılanlar o gün için belki hayal gibi bir şeydi. Gün geldi 2008 yılında Gümüşhane’de üniversite kuruldu. O 10-15 sene öncesinden bu günü görmüştü ve önermişti. Tozlu Hocayı bir kez daha tebrik ettik. Vizyoner liderlik özellikleri olan, yolu görmek, yolda yürümek ve yol olmayı uyguladığı görülmektedir (Cemaloğlu, 2013, 155).

Bir ara Van’da ‘Van canavarı’ söylentisi çıktı. Gündeme geldi, göründü, görünmedi diye. Hoca ‘Gölde canavar filan yoktur, olsa olsa denizaltı olur, araştırma yapıyordur, onu görmüşlerdir’ derdi. Van Gölü’nün altında maden yataklarından sık sık söz edilirdi. Necmettin hoca bu araştırmaların yabancılar tarafından yapılabilir olmasından endişe duyardı. Türk Maden Teknik Arama Kurumu tarafından yapılmasını isterdi. Canavar olmaması konusu Necmettin hocayı haklı çıkardı. İkinci konuyu ise zaman gösterecek.

Kosova ile ilgili bir makale hazırlamış, Türkiye’de indeksli bir dergiye göndermişim. Yayın politikalarına uymadığı gerekçesi ile kabul edilmedi. Necmettin Hocaya durumu anlattım. Hoca “Bu yanlış, ben Amerika’da iken, Polonya’da yaşayan bir toplumla ilgili makale saygın bir dergide yayınlanmıştı. Türkiye’deki dergi bu işi bilmiyor. Başka yere gönder, yayınlarlar” dedi. Ben de

öyle yaptım, makale yayınlandı. Makalemi yayınlamayan indeksli derginin beş yıl geçtikten sonra benim makale formatımdaki makaleleri yayınlamaya başladığını gördüm. Tozlu Hocayı beş yıl geriden takip ediyorlardı!

3.1.13. Hak Konusu -Ders Ücreti

Van'da fakültede, bölümde öğretim üyesi az, dersler ise çok fazla idi. Uygulama derslerine araştırma görevlileri öğretim üyesi gözetiminde girebiliyordu. Bu ve buna benzer ders girme durumlarında Necmettin hoca hemen şunu söylerdi: “Kim, kaç saat derse girdi ise, ders ücretlerini ödeyin, ödeyelim, bir kuruluşları kalsın”.

Dergi makaleleri için hakemlik yapanlara ücret ödenmesi gerektiğini ifade etmişti. Batı'da bu işlerin bu şekilde yürüdüğünü belirtmişti.

Bir çalışmada bir arkadaşın İngilizce destek almıştı. O çalışmaya o arkadaşın adını yazmıştı ya da önsözde arkadaşın katkısını belirterek teşekkür etmişti. Bunu diğer kitaplarında, çalışmalarında görmek mümkündür. Tozlu Hoca hakkı olana hakkını vermekte mahirdi.

3.1.14. Öğrencisine Değer Verme

29 Aralık 1994 tarihinde saat 15.30 civarında kötü hava koşulları nedeniyle bir uçak tepeye/ dağa çarparak parçalandı. İçindeki 76 kişiden 57 si öldü, 19 kişi yaralı kurtuldu. O gün, o saatlerde fakültede idik ve hava kapalı idi, bir anda bu hal daha da yoğunlaştı. Miraç kandili idi. ‘Güm’ diye şehirden bir ses geldi, ne olduğunu anlayamadık. İlerleyen saatlerde kazayı öğrendik. Necmettin Hoca ile o akşam görüştüğümüzde son derece üzgün ve sıkıntılı idi. ‘İlyas Türetken’in acaba durumu nasıl?’ diye soruyor, ‘İnşaallah kurtulmuştur’ diye dua ediyordu. İlyas Hoca, Hocanın çok sevdiği ve değer verdiği bir öğrencisi/ öğretim üyesi idi. Spor Akademisinde karate do sorumlusu idi. Nevşehir’de yapılan müsabakalardan dönerken Ankara’dan uçağa binmişti. İlyas Hoca’nın eşi ve çocukları vardı. İlerleyen saatlerde maalesef ölüm haberi geldi. Hepimiz üzüldük. Tozlu Hoca kendi evladını kaybetmiş gibi üzüldü. İlerleyen günlerde Üniversite Spor Salonuna ‘İlyas Türetken Spor Salonu’ adı verildi, ailesine maddi ve manevi destek olundu. Modern Karate Do adlı kitabı Üniversite tarafından basıldı. O’nun bir şiirinden dörtlük (Türetken, 2010):

*Mazlumları zalimlere
Âlimleri cahillere
Fakirleri zenginlere
Ezdiren ocağın batsın*

23 Ekim 2011’de Van’da deprem meydana geldi. Ailemle bu depremi yaşadım. Necmettin Hoca bizi aradı, geçmiş olsun dedi. Hal-hatır sordu, ihtiyacımızı sordu. O an su yoktu, kar eritip suyunu kullandığımızı söyleyince “Bunlar normal, tecrübe kazanıyorsun” diyerek teselli etti. Bir arkadaşına doktora yaptığı Enstitüde mutemetlik görevi(!) verilmiş. Hocaya danışmış, “Kabul etme, idari personelin görevi akademik personele verilemez, hukuka aykırı” demiş. Hoca arkadaşımızı desteklemiş ve oradaki yetkililerin hoşuna gitmese de, arkadaşımız haklı çıkmış.

Bir ğretim yesi Şunu söyledi (Türkmen, 2017): “Şu yaŐıma kadar, Hoca kadar kendi öğrencilerini seven, değer veren, koruyan, destekleyen bir hoca görmedim”. Bu çok değerli, takdir edici bir zellik. Tozlu Hoca her zaman öğrencilerine değer vermiş, arkasında durmuş, sonuna kadar onları savunmuştur.

3.1.15. İnsan Yetiştirme

Bir öğrencisinin gözünden (Taşdelen, 2017) “Tozlu Hoca’nın insan yetiştirme diye bir sorunu var. Bu insan, sanayi ve uzmanlık toplumunun gereksinimlerine cevap vermek için yetiŐtirilen bir insan değildir öncelikle; bir kültür ve medeniyet dairesinde, Türk ve İslam kültürünün değerleriyle yetişen ve olgunlaŐan, ama aynı zamanda çağın gerçeklerine cevap verebilen bir insan tipidir. Bir bakıma Mevlana’nın, İkbāl’in, Mehmet Akif’in portresini çizdiği insan tipidir”.

Eğitime adanmış bir ömür olarak tanımlayabileceğimiz Tozlu Hoca insan yetiŐirmiŐtir, binlerce ğrenci, yüzlerce akademisyen... Eğitimin her seviyesinde kaliteli eğitim verilmesini isterdi. Öğrencileri ile seviyeli, samimi iliŐkiler kurmuŐ, onları daha ileriye, daha yukarıya ve yetkinliğe teşvik etmiştir (Tozlu, 2011, 64). YK Tez Merkezine girildiğinde onun 34 yüksek lisans yaptırdığı görülür. Jüri olarak ya da dolaylı katkı sağladığı yüzlerce tez, tez projesi vardır. Bu ğrencileri şu an Türkiye’nin dört yanında akademisyenlik, yöneticilik, eğitimcilik yapmaktadır. Onun dolaylı yetiŐtirdięi akademisyenlerin sayısı çok daha fazladır. O daima yeni hedefler gösterirdi: ‘Yeterli hocamız olsun, doktora açalım’. Doktoralı ğretim elamanı yetiştirmek her zaman ideali olmuştu. Bu ideali Van Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nde son birkaç yıldır gerçekleŐti.

3.1.16. Azimli Olma

Yıllar nce Yahya Akengin’in (2000) MEB yayınlarından da çıkan bir ocuk romanını okumuŐtum. Roman, bir ocuk ruhunda filizlenen öğrenme duygusunun nasıl büyüdüğünü anlatır. Mustafa adlı bir çocuğun, babasının onu okula gndermemesine rağmen azmedip ğretmen okulunu kazanıp bütün köye örnek olmasıdır. Mustafa adım adım, büyük emekle, çabayla, gayretle, azimle başarı merdivenlerini çıkarak en sonunda üniversitede profesör olur. Bu romanı okurken Mustafa’nın Necmettin Hoca olduğunu düşündüm. Belki Hoca değildi, bir baŐkasıydı ama ne fark ederdi. Necmettin Hocanın hayatı da bunun değişik bir biçimiydi... Çalışma, azim, gayret, yılmama onda tezahür eden temel değerlerdendi.

3.1.17. GörüŐlerinden, Uygulamalarından, ğtlerinden

Rahle-i tedrisinde binlerce talebe yetiŐtirmiŐ bir eğitimci olan Tozlu Hoca, bize bir “baba” gibi davranırdı. Ona göre her fert bir değerdir (Tozlu, 2011, 60). O’na “Necmettin Baba” denilse yeridir. Her zaman, her fırsatta bize hedef gösterir, idealler sunar, gelecekte karŐılaŐacaęımız durumlara hazırlardı. Her yanına gidiŐimizde düşünce dünyamıza bir şeyler katarak dönerdik. Çalışmaya, okumaya, yazmaya, üretmeye doymazdı. İleri ki yıllarda çalışmaları 3 ciltte toplanarak yayınlanmıŐ, “Yılın fikir adamı” dln almıştır. Sözlerinden hatırlayabildiklerim:

“Alanınızda iyi olun, en iyisi olun. Birinci olun, birinci olamıyorsanız ikinci olun, ikinci olamıyorsanız üçüncü olun. Sizi her yerden ararlar, bulurlar”.

“Yabancı dil öğrenin, yabancı dilin dört becerisini öğrenin. Bir dil öğrendi iseniz ikincisini öğrenin. Çok başarılı olursunuz. Yabancı ülkelerde akademik toplantılarda görüşlerinizi kendiniz anlatırsınız, tartışırsınız”.

“Hukuk nesneldir, güçlü bir silahtır, hukuku iyi öğrenmek gerekiyor. Hukuk doğru işletildikten sonra nice haksızlıkları engeller”.

“Çok çalışın, çalışarak ilerlersiniz, mesafeler katedersiniz”. “Öğretim elemanı rolünüzü iyi oynayın. Giyiminize, kuşamınıza dikkat edin, kaliteli olsun”.

“Eğitimde korku cumhuriyetini beslememek gerekir. Eğitimde yalnız sevginin sistemi, sevginin cumhuriyeti kurulmalıdır” (Tozlu, 2011, 55).

Bir arkadaşımız İngilizce öğrenmek için arabasını satmış İngiltere’ye gitmiş, belirli bir düzeye gelip dönmüştü. Bu fedakârlık Hocanın hoşuna gitmişti ve bu arkadaşı övmüş, takdir etmiş, örnek göstermişti.

Tozlu Hoca kendi öğretim elemanlarını çok severdi, kendi çocuğundan ayrı tutmazdı, bunu söylerdi. Bir gün birisi şöyle dedi: “Hocam bu arkadaşlardan bazıları hata ediyor ve hatada ısrar ediyor. Size söylemek istiyoruz ama sizin onları çok sevdiğinizi de biliyoruz”. O şu cevabı verdi: “Siz ne söyleyeceksiniz söyleyin. Benim onları sevmem adaletime engel değildir”.

O çevresindeki arkadaşların da durumlarını sorardı. Bir arkadaşımıza yüksek lisansa girip girmediğini sordu. Arkadaşımız, diğer arkadaşıyla birlikte birkaç kere sınava girdiklerini ve kazanamadıklarını (yanılmıyorsa 7 kez) söyleyince hocamız tepki vermişti. Durumu araştırmış, arkadaşların mağduriyetini gidermek için çaba harcamış, haksızlık yapanlara savaş açmış ve mücadele etmişti. Trabzon Erkek Öğretmen Okulu’nda haksız yere okuldan atılacak iki öğrenciyi savunmuş, bu savunma onların atılmalarına engel olmuştur (Tozlu, 2011, 63).

Tefekkür, teoriye çok önem veren Hoca, bilimin sadece anketle, ölçekle ortaya konulamayacağını, bu tür araştırmalarda sonuçların güvenilir olmayacağını, değişebileceğini, düşünmeye dayalı teoriden vazgeçilemeyeceğini söylerdi.

Anadolu’da imkân ve fırsat eşitliği nedeniyle kaybolan yeteneklerden söz ederdi. Onların hazine olduğunu, fırsat bulamadıkları için keşfedilemediği veya ilerletilemediğini anlatırdı. Kendi çevresinden örnekler verirdi. Benim çevremde de 150-200 türküyü bilen, bir divan yazar kişilerden bahsetmiştim, o örnekleri onaylamıştı. Kendisi de çocukluğunda köy odasında büyük maharetler sergileyen Aslan Bey’den söz eder. “Aslan Bey, başlı başına bir ekoldü. Eğer okumuş olsaydı ya bir Muhsin Ertuğrul yahut Şarlo olurdu. Bu bakımdan bir toplumu eğitimsiz bırakmanın ne büyük bir günah ve suç olduğu açıktır” (Tozlu, 2011, 39).

Kendisinin de öğrenim gördüğü Yüksek Öğretmen Okullarının kaynağı öğretmen okulları idi. Öğretmen okulları genellikle fakir, ekonomik yönden sıkıntı çeken ailelerin çocukları seçerdi. Bu kanalın yükseköğretime açık tutuluşu, eğitim eşitliğinin hayata geçirilişini simgeler. Ancak bu okulda ilerleyen yıllarda kapatılmış olması onu şu tespite götürür: “Türkiye Cumhuriyeti ne zaman ki ekonomik, sosyal veya benzeri herhangi bir yönden yükselir, gelişir ve önemli ölçüde istikrara kavuşursa mutlaka engellenir” (Tozlu, 2011, 56).

Batıcılıkta bu gün yapılanları şu şekilde tasvir eder: “Batı bağımlılığı, bütün problemlerimizin pompalandığı ana kaynaktır. Bu, milleti içten vurmaz. Birbirine düşürme, içlerine kin ve düşmanlık tohumları atmaz. Bir milleti bir daha diriltmemek üzere öldürmenin en etkili ve kalıcı yolu, onu kültürel bir ölüme itmektir” (Tozlu, 2011, 61).

Yurt dışına göç eden yeteneklere sitem ederdi. ‘Beyin göçü’ nün ülkemizin en önemli kayıplarından olduğunu belirtirdi. ABD’de elitler eğitimi yapıldığını, ABD’yi beş bin zeki insanın yönettiğini ifade ederdi. Enderun mektebi (Akyüz, 2015, 94 vd.) üzerinde durur ve böyle bir eğitimin şu anda da gerekli olduğunu vurgulardı. “Deha’nın eğitimi Enderun’la kurumsallaşmıştır. Ne yazık ki bugün dâhilerimizi eğiten bir kurumdan yoksunuz. Dâhilerimizin her biri geleceğini başka ülkelerde aramak durumunda kalmaktadır” (Tozlu, 2011, 58). Kendisi Millî Eğitim Bakanlığı’nda görev alsa bu sorunu çözebileceğini belirtmiştir.

İcatçılık-yaratıcılık üzerinde durduğu konular arasında idi. Bu konuda kendi alanında çok fazla çalışma olmadığını, orijinal ve yaratıcı fikirlerin önemli olduğunu, ülkeleri ilerlettiğini belirtti. Benden Nuray Sungur’un Yaratıcılık (daha sonra Yaratıcı Düşünce) adlı eserini aldı. Bu konuda çalışmaları oldu ve yayımlandı.

Sempozyumlarda, kongrelerde, konferanslarda, seminerlerde sunum yapanları dikkatli dinler, not alır ve sunum bitince katkı sağlar, sorular sorardı. Türkiye I. Eğitim Felsefesi Kongresi’nde yaşlı bir tebliğciye katkı sağlamış ‘Sizin görüşünüz kapalı, ben oradan bir pencere açıyorum’ diyerek sunum yapana katkı sağlamış, o kişi de şaşırmıştı.

1993’te yapılan 14. Milli Eğitim Şurası’na katılmış, katkı sağlamıştır.

Her zaman mesaj vermeyi severdi. 27.05.2003 yılında tezsiz yüksek lisans öğrencisine Eğitim Problemlerimiz Üzerine Düşünceler kitabını imzalarken şunu yazmış: “Yeni bir dünyanın inşası için gayret, gayret...”.

Eflatun ile ilgili olarak şunu söylemişti: “O, kendi döneminin problemleri üzerinde düşünmüş, onları dile getirmiştir. Filozof bulunduğu çevreden bağımsız değildir”. Bu konuda hocası Hilmi Ziya Ülken’den ayrılır: “İnsanlık 2500 senedir neleri düşünmüşse Eflatun o problemlerin hepsini düşünmüştür” (Bolay, 2011, 505).

“İnsan bozuldu mu, onun elinin değdiği her şey bozulur” (Doğan, 2011, 183).

Akla ve bilime önem veren Tozlu Hoca tedbir almayı, sonra tevekkül etmeyi önerirdi. 1990'lı yıllarda doğu bölgesinde terör olayları artmıştı. Korkmamamızı söyledi ve ekledi: 'Kaderimizde bir Doğulu kardeşimizin kurşunu ile ölmek varsa, korkmaya gerek yok'.

Öğretmenliğin en güzel meslek olduğunu söylerdi. Milli ve manevi değerlerin verileceği bir meslek olarak görürdü. "Kaynağın başındasınız. Öğrencileriniz öğretmen adayı. Anlatın, işleyin, doldurun. Bundan daha iyi bir fırsat mı olur? Yarın adaylar öğretmen olacak, donanımlı olsunlar". Bu amaçlar Milli Eğitim Temel Kanunu'nda sıralanmıştır. Milli ve manevi değerlerine bağlı "İyi insan, iyi vatandaş, iyi meslek sahibi" yetiştirmektir (Akyüz, 2006, 107; Karaman Kepenekci, 2006, Karaman Kepenekci ve Taşkın, 2017, 83).

Bir semineri, konferansı, sempozyumu, kongreyi fırsat bilirdi. "İçinizdeki cevherleri saçın, istifade edilsin. Devletten bu kadar maaş aldınız, karşılığını verin" derdi.

İstanbul'da Avrupa Birliği toplantısına katılmıştı, misafir olarak ben de vardım. AB değerlerinin olumlu yanlarını, eksiklerini ortaya koydu. AB'nin yanlış uygulamalarından örnek verdi. AB'nin adaletli bir düzen kurmadığından söz etti. Türk tarihinde, kendi kültürümüzde çok güzel örnekler olduğunu ve bunlardan yararlanılması gerektiğini açıkladı.

Bir arkadaşımızı şu yönü ile övmüştü: 'Çok yakışıklı bir öğretim elemanımız. Bu güne kadar bir öğrenci ile bir öğretim elemanı ile hiç olumsuzluk, bir terbiye dışı olay yaşamadı, adı çıkmadı. Helal olsun'. Bu arkadaşımız şu an Erzurum'da görev yapmaktadır.

Necmettin hoca eleştirilmekten rahatsız olmazdı, özellikle eserlerinin, çalışmalarının objektif eleştirilmesinden son derece memnun olurdu. Ancak haksız olan eleştiri, yıkıcı olan eleştiriden doğal olarak hoşlanmazdı. Bir öğrencisinin ikinci türden eleştirisine son derece kızmış ve üzülmişti. Öğrenci O'nu telefonla aradığında bunu yüzüne söylemişti.

SONUÇ

Necmettin Hoca hayatını eğitime adanmış bir münevverdir, ilim insanıdır. *Kötülüğün önünü kesmeye çalışmış, iyilikler üretmiştir* (Tozlu, 2011, 64). Necmettin Hoca'nın yaşamında eğitimcilik, öğretmenlik, öğretim üyeliği değerleriilmekilmek, nakış nakış yer almıştır. Eğitim, öğretim, çalışma, adalet, objektiflik, okuma, suçtan uzak olma, kanunlara uyma, sabır, sınav, ileriye görme, özlük haklarına uyma, öğretmenin babalık rolü, insan yetiştirme, model olma, öğüt verme gibi değer ve değer konuları önemli yer tutmuştur.

Tozlu Hoca Eğitim Felsefe Kongreleri yoluyla bilime/ alana katkı sağlamıştır. Derslerini ciddi şekilde hakkını vererek yapması önemlidir. Aynı şekilde öğrenci sorumluluklarından olan ders çalışmayı her zaman teşvik etmiştir. Çalışmayan öğrenciyi uyarmış, güdülemiştir. Derse çalışan öğrencileri takdir etmiş, ödüllendirmiştir. Öğretmen-öğrenci, öğretmen- öğretmen ilişkilerinde adalet değerini benimsemiştir. Öğrencilere objektif/ tarafsız yaklaşmıştır. Türk Eğitim Sistemi'nde ihtiyaç duyulan bölümleri ve programları açmıştır. Bunlardan biri olan Eğitim Yönetimi anabilim

dalı ve Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi programıdır. Bu programdan çok başarılı öğrenciler mezun olmuş, yurdun dört bir yanında çeşitli kademelerde görev almışlardır. Türkiye’de yeni bir bilim dalı olan Eğitim Hukukuna 1990’lı yıllarda dikkat çekmiş ve önem vermiştir. Bu ders 2018 yılında seçmeli meslek bilgisi dersi olarak programlarda yer almıştır.

Necmettin Hoca yaşam boyu öğrenmeyi bir ilke haline getirmiş, kendini sürekli geliştirmiştir. Kendi de girdiği sınavlara çok çalışmış, azimle başarılı olmuştur. Tez canlı görünmekle birlikte sabırla gayret etmiştir. Üniversitelerde eğitim-öğretim-bilim-sanat-kültür çalışmaları önermiş, yasa dışı olaylara karışılmamasını istemiştir. Öğrenci, öğretim elemanı haklarına riayet etmiştir. Öğrencileri karşılıksız sevmesi, haklı olanların yanında yer alması, haksızlara gerçeği söylemesi onun değerlerindendir.

Kaliteli insan yetiştirme davasını benimsemiş, öğrencilerine hedefler göstermiş, hep ileriye güdülemiştir. Kaliteli öğretim elemanı yetiştirmeyi de görev addetmiştir. Yabancı dil öğrenilmesini, kendi tarihimizi çok iyi bilmeyi, düşünce eğitimini ısrarla istemiştir. İcatçı-yaratıcı düşünmeye önem vermiştir. Türkiye ve dünya siyasetini, gelişmelerini iyi bilme, okuma, anlama ve yorumlamayı dilemiştir. Batı dünyasının yanlışlarını ortaya koymuş, eleştirmiş ancak doğruları konusunda hakkı da teslim etmiştir. Türkiye’den giden beyin göçüne karşı olmuş, bu konuda seçkinler eğitimi savunmuştur. İmkân ve fırsat eşitliğinin sağlanmasını, aksi takdirde nice dehaların yok olmasına üzüldüğünü belirtmiştir. İyi bir dinleyici olmuş, ders, konferans, sempozyumları titizlikle takip etmiştir. Önce akıl ve bilime, sonra tevekküle önem vermiştir. Eleştiriye açık, yıkıcı eleştiriye ise karşı olmuştur. Öğretmenliğin kutsal bir meslek olduğunu belirtmiş, alınan maaşın hak edilmesini istemiştir. Eğitimcilerin öğrencilerini taciz davranışlarına şiddetle karşı çıkmıştır. Türk Eğitim Sistemi’nde ortaöğretimde öğrenci başarısını değerlendirme ve yükseköğretime geçişte bir model önerisi sunmuş, öğrenci seçme sınavlarının daha adaletli olmasını önermiştir. Mevcut üniversitelerin yetmediğini, yeni üniversitelerin kaliteden taviz vermeden açılması gerektiğini belirtmiştir.

Tozlu Hoca eğitim ve öğretimde dini, milli, yerli ve evrensel değerleri yaşamış ve yaşatmaya çalışmıştır. Bu çalışma merhum Tozlu Hocaya adanmıştır ve onun emeklerinin, çabalarının bir meyvesi olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Açar, H.R., (Editör), (1995). Türkiye I. Eğitim Felsefesi Kongresi, 5-8 Ekim 1994. Van: YYÜ Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Açar, H.R., (Editör), (1997). *Türkiye 2. Eğitim Felsefesi Kongresi*, 23-26 Ekim 1996. Van: YYÜ Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Akyüz, E. (2006). Eğitimin Hukuki Temelleri. *Eğitim Bilimine Giriş*. (Edt: Ş.Ş. Erçetin-N. Tozlu), Ankara: Hegem Yayınları, ss. 65-112.

- Akyüz, Y. (2015). *Türk Eğitim Tarihi, M.Ö. 1000- M.S. 2015*, 27. Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Akengin, Y. (2009). *Özlem Yokuşları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Bolay, S.H. (2011). Hilmi Ziya Ülkenden Bazı Hatıralar. *Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı*. (Editörler: V.Taşdelen, A. Yayla ve A. Karaca). Van: YYÜ Yayınları. ss. 491-507.
- Cemaloğlu, N. (2013). Liderlik. *Eğitim Yönetiminde Kuram ve Uygulama*. (Ed. Servet Özdemir). Ankara: PegemA Yayınları, ss.131-184.
- Demir, Ö. ve Acar, M. (1992). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*. İstanbul: Ağaç Yayınları.
- Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- İzzetbegoviç, A. (1993). *Doğu ve Batı Arasında İslam*. İstanbul: Nehir Yayınları
- Karabacak, N. (2016). Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Değerleri Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Karaman Kepenekci, Y. (2006). Türkiye’de Eğitim Hukuku. *Türkiye’de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi*. (Edt.M. Hesapçioğlu ve A. Durmuş). Ankara: Nobel Yayıncılık, s. 297-311.
- Karaman Kepenekci, Y. ve Taşkın, P. (2017). *Eğitim Hukuku*. Ankara: Siyasal
- Özcan, İ. (2013). Ölümünün 1.yılında aykırı Müslüman Roger Garaudy. Yeni Şafak, 4 Temmuz 2013. <http://www.yenisafak.com/hayat/olumunun-1-yilinda-aykiri-musluman-roger-garaudy-537491>, Erişim: 18.12.2017.
- Taşdelen, V. Vd. (2011). *Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı*. Van: YYÜ Yayınları. ss. 11-20.
- Taşdelen, V. (2017). 27.11.2017, 22.12.2017, 8-10 Ocak 2018 tarihli elektronik postalar.
- Topçu, N. (2011). *Türkiye ’nin Maarif Davası*. İstanbul: Dergah Yayınları
- <https://www.goodreads.com/book/show/20538330-t-rkiye-nin-maarif-d-vas>, erişim: 18.12.2017
- Tozlu, N. (2011). Bir Varmış Bir Yokmuş. *Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı*. (Editörler: V.Taşdelen, A. Yayla ve A. Karaca). Van: YYÜ Yayınları. ss. 23-82.
- Tozlu, N. (2014). *Eğitimden Felsefeye-2 Eğitim ve Eğitim Felsefesi Üzerine Düşünceler*. Erzurum: Bayburt Üniversitesi.
- Tozlu, N. (1995). *Türkiye I. Eğitim Felsefesi Kongresi, 5-8 Ekim 1994*. Van: YYÜ Eğitim Fakültesi Yayınları.

Tozlu, N. ve Topsakal, C. (2007). “Avrupa Birliği’ne Uyum Çerçevesinde Değerler Eğitimi”. Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, 26-28 Kasım 2004, İstanbul. *Değerler ve Eğitimi*, Editörler: Doç. Dr. Recep Kaymakcan, Dr. Seyfi Kenan, Prof. Dr. Hayati Hökelekli, Dr. Şeyma Arslan, Mahmut Zen, DEM Yayınları, İstanbul, ss. 177-202.

Türetken, T. (2010). Ocağın Batsın.

<https://ilyasturetken.blogspot.com.tr/2010/12/ocagn-batsn.html#more>,

erişim: 18.12.2017.

Türkmen, A. (2017). Necmettin Tozlu Üzerine 21.05.2017 tarihli mülakat, Yıldız, R. (2011). İçtenlik ve Ciddiyetin Birleştiği Yönetim. *Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı*. (Editörler: V. Taşdelen, A. Yayla ve A. Karaca). Van: YYÜ Yayınları. ss. 195-197.

Yılmaz, M.F. (2011). Felsefe ve Edebiyat. *Eğitimden Felsefeye Necmettin Tozlu Armağanı*. (Editörler: V. Taşdelen, A. Yayla ve A. Karaca). Van: YYÜ Yayınları. ss. 385-404.

İnternet Kaynakları:

<https://www.bayburtmedya.com/felsefe-profesoru-necmettin-tozlu-bayburtta-topraga-verildi/79198/>, Erişim: 22.10.2022

<https://www.sozunenguzeli.com/guzel-sozler/necip-fazil-kisakurek-sozleri/.html> Erişim: 22.01.2018.

<https://www.neoldu.com/en-guzel-sezai-karakoc-sozleri-sezai-karakoc-siirleri-10715h.htm> Erişim: 22.01.2018.

<http://kelimehaznem.blogspot.com.tr/p/mumtaz-turhan-sozleri.html> Erişim: 22.01.2018.

<https://1000kitap.com/yazar/Erol-Gungor/alintilari/> Erişim: 22.01.2018.

<https://www.neguzelsozler.com/ozlu-sozler/seyyid-ahmet-arvasi-sozleri.html> Erişim: 22.01.2018.

<https://www.turkcenindirilisi.com/edebiyat/hatira-aninesir-turleri-duz-yazi-turleri-edebi-turler-h98493.html>, Erişim: 22.10.2022.

EDUKIMI FIZIK NË FUNKSION TË PARANDALIMIT TË DHUNËS TEK FËMIJËT NË SHKOLLA

Lulzim IBRI

Shemsi MORINA

University of Prizren "Ukshin Hoti"

University of Prizren "Ukshin Hoti"

Abstrakt: Duke pasur parasysh nivelin e lartë të sjelljes së dhunshme të fëmijëve si te ne ashtu edhe në botë, shqyrtimi dhe analizimi i masave për parandalimin e sjelljeve të dhunshme të fëmijëve në mjedisin shkollor është i pashmangshëm dhe është temë aktuale. Dhuna tek fëmijët është dukuri e shpeshtë në shkolla. Shumë fëmijë me dashje ose pa dashje përballen me këtë fenomen dhe nga momenti që vërehen sjellje dhe shenja të dhunës duhet ndërmarrë masa konkrete për evitimin e saj. Dhuna tek fëmijët është një dukuri gjerësisht e shtruar dhe e trajtuar gjithandej. Në fakt problemi i parandalimit të dhunës në shkolla është shqetësim jo vetëm i prindërve dhe shkollës por edhe i tërë shoqërisë, e cila duhet të gjej zgjidhje për mënjanimin e këtij kanceri shoqëror. Një nga format në funksion të parandalimit të dhunës dhe sjelljeve të dhunshme tek fëmijët në shkolla, është edhe edukimi fizik, i cili nuk është vetëm faktor që kontribuon në rritjen trupore, zhvillimin e aftësive fizike, përmirësimin e funksioneve të organizmit të njeriut, forcimin e shëndetit, por edhe faktor i rëndësishëm në që ndikon në proceset e socializimit dhe të zhvillimit moral.

To cite this article: Ibri, L. & Morina, SH. (2022). Edukimi fizik në funksion të parandalimit të dhunës tek fëmijët në shkolla . Kosovo Educational Research Journal, 3(3). 32-39.

HYRJE

Edukimi fizik, sistemi i ushtrimeve fizike, lojërat, aktivitetet e ndryshme fizike dhe sportet në rend të parë ndikojnë në zhvillimin e një organizmi të shëndetshëm, në zhvillimin e aftësive fizike dhe shpirtërore të njeriut, ndikojnë në suksesin dhe lumturinë personale jo vetëm të një individi por edhe të shoqërisë. Prandaj edukimit fizik po i kushtohet vëmendje gjithnjë e më e madhe në nivelin individual dhe atë global të zhvillimit shoqëror. Nga niveli i zhvillimit të aftësive psikomotorike dhe gjendja e mirë nga shëndetësore, në masë të madhe varet edhe suksesi i njeriut në kryerjen e detyrave të përditshme dhe profesionale të tij (APEHP, 2008). Nevoja për lloje të ndryshme të

aktiviteteve fizike është një nga nevojat themelore të njeriut. Në botën bashkëkohore, të automatizimit, robotikës dhe kompjuterizimit, tendencat për të reduktuar aktivitetin fizik dhe lëvizjen e njeriut janë gjithnjë e më të pranishme, mosaktiviteti fizik çon në një sërë fenomenesh që ndikojnë negativisht në zhvillimin dhe shëndetin e organizmit të njeriut; zvogëlohet qëndrueshmëria e organizmit, favorizon shfaqjen e deformimeve të trupit, sëmundjet e organeve të frymëmarrjes, të tretjes dhe të qarkullimit të gjakut, obeziteti i tepërt etj. Edukimi fizik mund të ndikojë në shfrytëzimin e mirë menduar të kohës së lirë, rritjen e energjisë psikofizike etj. Nëpërmjet zhvillimit të edukimit fizik mund të plotësohen nevojat për lëvizje, lojë, shoqëri, gara, arritje dhe vetërealizim (APEHP, 2008). Familja, institucionet parashkollore, shkollat, organizatat e edukimit fizik, klubet sportive dhe mjetet e komunikimit masiv luajnë një rol të rëndësishëm në realizimin e edukimit fizik. Vendi më të rëndësishëm në realizimin e detyrave të edukimit fizik në shkollë e zë mësimi i edukimit fizik. Në shkolla organizohen seksione të ndryshme sportive, gara sportive, organizime sportive, kurse dhe aktivitete të tjera, përmes të cilave realizohen detyrat e edukimit fizik dhe u japin mundësi nxënësve të plotësojnë interesat dhe nevojat e tyre sportive dhe rekreative. Ushtrimet e fizike të përditshme, lojërat dhe sportet bëhen faktor i rëndësishëm i pushimit aktiv, argëtimit të shëndetshëm dhe të dobishëm të njeriut bashkëkohorë. Angazhimi në këto aktivitete kontribuon në relaksimin e organizmit, rikuperimin e trupit, rritjen e energjisë jetësore dhe optimizimin e njeriut. Qëndrimi në ajër të pastër, ecja, bjeshkataria, kampingu, verimet, dimërimet, lojërat dhe sportet ndikojnë pozitivisht në ruajtjen e gjendjes fizike, freskinë mendore, aftësinë për punë dhe përmirësimin e funksioneve të organizmit të njeriut në tërësi. Në aktivitetet rekreative, proceset e socializimit intensifikohen, krijohen miqësi të reja, zgjerohen interesat dhe nevojat njerëzore. Mirëpo në këto aktivitete shpesh ndodh të paraqiten edhe dukuri jo të mira, siç është dhuna. Dhuna te fëmijët është problem psiko-pedagogjik dhe social që mund të paraqitet te çdo fëmijë, pa dallim moshe. Dhuna si fenomen seriozisht e çrregullon sjelljen e fëmijës dhe nëse nuk parandalohet dhe kontrollohet ka pasoja për jetën normale. Disa nxënës lehtë kalojnë në forma të sjelljes agresive dhe reagimet e tyre janë nga pozita e varshmërisë. Dhuna te fëmijët nuk kufizohet vetëm me abuzimin fizik. Fenomeni i dhunës të fëmijëve në shkollë është real dhe normal mbase ajo paraqitet për arsye të ndryshme. Dhuna që në moshën e hershme të fëmijës mund të jetë e trashëguar nga prindërit. Mirëpo, jo gjithmonë ajo është gjenetike. Sjellja e dhunshme është sjellje agresive mes fëmijëve, nxënësve kryesisht të së njëjtës moshë. Çdo fëmijë ka të drejtë në mbrojtje nga çdo formë dhune, abuzimi dhe neglizhimi, kështu që shkolla si një

institucion edukative arsimor duhet të mbrojë të drejtat e fëmijëve dhe të krijojë një mjedis pozitiv në të cilin fëmijët do të ndjehen të sigurt, të mbrojtur dhe të pranuar (Cicvarić, Ćunić – Cicvarić, 2009). Shkolla është e obliguar që nxënësve t'u garantojë siguri të plotë dhe ambient të përshtatshëm, shpesh herë përmbushja e këtij obligimi rrezikohet nga nxënës të tjerë që vijojnë shkollën e njëjtë, apo edhe nga nxënës të shkollave tjera, huliganë apo nga persona të tjerë të rritur (S. Mekolli 2015). Shkolla ka për qëllim që t'u sigurojë nxënësve njohuritë, aftësitë, qëndrimet dhe shprehjet e duhura që janë të nevojshme për jetën dhe edukimin e mëtejshëm. Detyra kryesore e sajë është të sigurojë vazhdimësi në zhvillimin e nxënësit si qenie shpirtërore, intelektuale, fizike, morale dhe shoqërore me aftësitë dhe prirjet të tije (Ajanović, Stevanović, 1998). Shkolla duhet të ndihmojë nxënësit në zhvillimin e tipareve pozitive, duke parandaluar kështu shfaqjen e dukurisë së dhunës, të bashkëmoshatarët. Manifestimi i saj fillimisht shfaqet ku në bazë ka agresivitetin verbal dhe agresivitetin fizik. Faktikisht kjo si synim e ka maltretimin e tjetrit apo të tjerëve që në fakt janë dy palë: i maltretuari (viktima) dhe maltretuesi (dhunuesi). Në këtë kontekst, fituesi i vërtetë është vet dhuna. Një nga përkufizimet që do të shqyrtojmë është përcaktimi i dhunës si i qëllimshëm dhe i pajustificuar duke i shkaktuar dëm tjetrit (Popadić, 2009). Kur flasim për dhunën e bashkëmoshatarëve, përkufizimi të cilin do ta pasqyrojmë është përkufizimi i Olweus i cili citohet më shpesh. Sipas Olweus, një nxënës abuzohet ose viktimizohet kur ajo ose ai ekspozohet në mënyrë të përsëritur dhe të përhershme ndaj veprimeve negative nga një ose më shumë nxënës (Olweus, 1998: 19). Dhuna e bashkëmoshatarëve, ose sjellja e dhunshme mes fëmijëve, mund të përkufizohet si sjellje e një fëmije që synon të lëndojë dhe të shkaktojë dhimbje (fizike ose psikologjike) tek një fëmijë tjetër që përpiqet ta shmang këtë. Në dritën e këtij përkufizimi, ngacmimet miqësore, mosmarrëveshjet, grindjet apo keqkuptimet, por edhe zgjidhja e dhunshme e konflikteve midis miqve, shkaktimi i paqëllimtë i dhimbjes nuk do të karakterizohet si sjellje e dhunshme (Zečević, 2010:5). Burimi i dhunës dhe konfliktet janë armiqësitë, grindjet, shpërthimet e zemërimit, pakënaqësitë, xhelozia e tepruar, humbja e kontrollit të emocioneve, rrahjet, maltretimet, keqkuptimet, keqtrajtimet fizike, mosdurimi, jotoleranca e të tjera. Sjellja e dhunshme nuk është me afat, mund të përsëritet kohë pas kohe, por më e rëndësishme është se fëmijët në zhvillimin e tyre do të kenë probleme serioze të adaptimit funksional.

PARAQITJA E DHUNËS

Ekzistojnë forma të ndryshme të dhunës, por kryesisht janë: Manifestimi i dhunës verbale si përqeshja, përdorja e fjalëve dhe emrave ofendues, kërcënim me fjalë, të bërtiturat, sharjet

poshtëruese etj. Manifestimi i dhunës psikike, emocionale si kërcënimi me shikim, komente të papëlqyeshme dhe ofenduese, nënçmim etj. Plagët e dhunës emocionale janë të padukshme dhe shpesh kalojnë pa u vënë re nga të tjerët. Manifestimi i dhunës fizike si shtyrje, tërheqje, rrahje, shkatërrimi i sendeve personale, rebelim e të ngjashme. Manifestimi i dhunës sociale si gënjeshtër, mashtrime, lansimi i zërave të turpshëm, barsolleta të pahijshme, sjellje jo adekuate, kritika të vazhdueshme etj. Manifestimi i dhunës teknologjike si dërgimi i porosive kërcënuese dhe ofenduese përmes internetit, rrjeteve sociale, fotografi, komente, sharje. Teknologjia shënon një dimension të ri të dhunës ndaj fëmijëve dhe jo vetëm ndaj tyre. Secili fëmijë mund të gjendet në situatë dhune, disa prej tyre me gjasë, shumë herë mund të gjenden në situata të tilla. Kjo ndodh në raste të shumta në ambiente shkollore apo ambiente ku fëmijët kalojnë një kohë me moshatarët për qëllime argëtimi apo loje. Fëmijët e tillë përgjithësisht kanë disa tipare që ata i bëjnë të dallohen nga të tjerët si për shembull, janë nxënës me sukses të dobët, nuk mësojnë, largohen nga shkolla pa ndonjë qëllim, bredhin lartë-poshtë, kanë shprehje negative, frekuentojnë kafenetë, çajtoret, aparatet e fatit, e të ngjashme. Por, në shumë raste fëmijët që paraqiten si dhunues janë edhe nxënës të shkëlqyeshëm, manifestojnë arrogancë, kryelartësi, kokëfortësi etj. Në manifestimin e dhunës mes meshkujve dhe femrave mund të thuhet se në studime të cilat e fokusojnë këtë fenomen ka të dhëna të shumta, por sipas disa të dhënave dominojnë meshkujt. Tek femrat dominon dhuna verbale dhe emocionale, ndërkaq dhuna fizike shprehimisht është më e përhapur tek meshkujt. Mund të numërohen më shumë shkaqe për paraqitjen e dhunës mes fëmijëve, por si shkaqe më të përgjithshme mund të numërojmë: xhelozinë, nevoja për kujdes apo mungesa e kujdesit, zemërimi, hidhërimi momental, dëshira për kontrollin e të tjerëve, forca ndaj të tjerëve. Shenjat e agresivitetit dhe të dhunës tek fëmijët lehtë mund të duken dhe në kohë mund të vërehen. Janë numër i madh i shenjave që i veçojnë përjetuesit e dhunës, si: depresioni, vetmia dhe anksioziteti, mungesë e vetëbesimit, dhimbje koke, plogështia, rënia e suksesit në shkollë, ikja nga shtëpia, ikja nga shkolla, izolimi nga shoqëria, humbja e shokëve, shkatërrimi i sendeve personale, thyerje e të ngjashme. Në fakt, të fëmijët e përfshirë në procese dhune duken qartë; turpi, frika, mungesat nga shkolla, mësojnë më pak dhe me vështirësi, shprehin çekuilibrim emocional, nuk janë të gatshëm për shoqërim dhe vetë izolojnë. Pasojat e dhunës në cilëndo formë, janë të mëdha dhe të dëmshme në jetën e fëmijës dhe në formimin e personalitetit të tij. Dhuna paraqitet si faktor që lë pasoja në disa drejtime si për shembull; pengon socializimin e fëmijës, çrregullon zhvillimin emotiv, e bën jetën e fëmijës të pa qëndrueshme në aspektin emocional dhe ngadalëson zhvillimin intelektual.

Njëherazi reflekton në stabilitetin biopsikosocial të fëmijës. Shumë fëmijë përballen me fenomenin e dhunës dhe kjo i përshkruhet mungesës së edukatës (Krkeljić, 2003). Megjithatë, prindërit dhe mësuesit janë më të çmuarit për parandalimin e saj. Nuk është e mjaftueshme vetëm tu flitet fëmijëve si duhet të sillen ata në shoqëri, në rrugë, në shkollë etj. Më e rëndësishme është të jesh shembull i mirë për ta, sepse fëmijët më së miri mësojnë duke i parë prindërit dhe edukatorët e tyre. Prindërit duhet të kujdesen dhe të aftësohen përmes trajnimeve në parandalimin e dhunës. Pra duhet preventivë e mirëfilltë. Në veprimin pedagogjik kjo nënkupton dy gjëra të rëndësishme: preventiva ndahet në dy pjesë: pjesa kauzale, që ka të bëjë me zbulimin e shkaqeve të dhunës, dhe pjesa e dytë është ajo simptomatike, që nënkupton ndikimin në pasojat e dhunës. Në fakt, që të dy pjesët janë efikase nëse integrohen në një drejtim të veprimit.

PARANDALIMIN E DHUNËS

Për të parandaluar dhunën e bashkëmoshatarëve, rëndësi të madhe kanë masat dhe aktivitetet që kryhen në shkollë si institucion edukativo arsimor. Duke qenë se fëmijët fillojnë shkollën shumë herët, ajo ka një ndikim të madh në formimin e personalitetit të tyre. Prandaj, shkolla duhet të krijojë mjedis pozitiv që do t'i ndihmojë nxënësit në zhvillimin e personalitetit të tyre, e në këtë mënyrë të parandalojë shfaqjen e çdo forme të sjelljes së papranueshme shoqërore (Miković 2004). Preventiva apo çrrënjësja e dhunës tek fëmijët sa është komplekse po aq është edhe e vështirë dhe është një proces i gjatë dhe i pafund. Fillimisht duhet të pajtohemi me faktin se dhuna tek fëmijët në shkollë është gjithësi e pranishme. Prandaj për të evituar këtë dukuri, duhet të ngrihet vetëdija. Gjithashtu është me rëndësi që mësuesit ta përcjellin këtë fenomen dhe të aftësohen për të zbuluar rastet dhe për të parandaluar atë. Kjo veçanërisht është e rëndësishme në zbulimin dhe trajtimin e dhunës fizike dhe asaj emocionale. Masat kryesore që duhet ndërmarrë janë mënjanimi i situatave që nxisin dhunë, kontrollimi i sjelljes agresive të fëmijëve, reagimet e tij dhe dhënia e drejtimeve, këshillave dhe përkrahja përmirësimit të sjelljes. Kur flasim për parandalimin e dhunës së bashkëmoshatarëve, duhet theksuar se faktorët kryesorë të saj janë: familja, duke pasur parasysh se aty fëmija formon qëndrimet dhe shprehjet bazë që e ndjekin gjatë gjithë jetës; institucionet fetare; shkolla; kohë e lirë; policia; qendrat e mirëqenies sociale (Singer, 1996). Për të parandaluar dhunën dhe agresivitetin mes nxënësve në shkollë duhet një bashkëpunim serioz mes shkollës dhe familjes, mes prindërve dhe mësuesve, me pjesëmarrjen aktive të shërbimit pedagogjik të shkollës (Singer, 1996). Shkollat kanë potencialin më të madh për të ndikuar në sjelljet e nxënësve përmes një ndër këta faktorë është edhe edukimi fizik, i cili përmes mënyrave të ndryshme ndikon

drejtpërdrejt në sjelljen e nxënësve, shëndetin fizik, atë mendor, në aftësitë sociale dhe kognitive të njeriut. Aktiviteti fizik i referohet të gjitha veprimtarive gjatë një dite shkollore që nuk kanë asnjë lidhje me mësimin e lëndëve shkollore. Këtu mund të përfshihen: pushimet më të gjata dhe më aktive, dhe koha e pushimit kur nxënësve u ofrohet stimul, mjete dhe inkurajim për t'u përfshirë në rekreacion, argëtim, aktivitete fizike dhe lojëra në shkollës ose në vende të krijuara posaçërisht për këtë qëllim. Udhëtimi aktiv nga shtëpia për në shkollë dhe në kthim ku fëmijët, në bashkëpunim me prindërit, inkurajohen të ecin, ngasin biçikletën, ngasin dërrasën rrëshqitëse individualisht ose në grup. Programet sportive në shkollë, që zhvillohen brenda apo jashtë shkolle. Ngjarjet sportive dhe garat kanë qenë prej kohësh pjesë integrale e mjedisit shkollor, duke rritur pjesëmarrjen e përditshme të nxënësve në aktivitetin fizik dhe në sportet e organizuara. Edukimi fizik si lëndë shkollore u ofron të gjithë fëmijëve qasje në aktivitet dhe mund t'ua zhvillojë aftësitë, njohuritë dhe qëndrimet që janë të nevojshme që ata ta krijojnë dhe të mbajnë një mënyrë jetese fizikisht aktive. Përfitimet e mundshme të pjesëmarrjes së nxënësve në edukimin fizik sigurohen më së miri nëse ofrohet edukim fizik cilësor. Përvojat e të nxënësve që u ofrohen fëmijëve përmes njësive mësimore të edukimit fizik duhet të jenë të përshtatshme në aspektin zhvillimor për t'i ndihmuar ata të fitojnë aftësitë psikomotorike, të kuptuarit kognitiv, aftësitë sociale dhe emocionale që u duhen për të bërë një jetë fizikisht aktive (APEHP, 2008). Nxënësit duhet të tregojnë interesim të shtuar për pjesëmarrje në aktivitete fizike brenda apo aktivitete fizike jashtë shkollore. Përmes këtyre aktiviteteve fizike fëmijët harxhojnë energjinë e tepërt, mësojnë të punojnë në ekip, të krijojnë shoqëri dhe miqësi, të ndërtojnë vetëbesimin, të nxisin krijimin dhe inovacionin, të shtojnë pasionin dhe tolerancën, të forcojnë disiplinën, të reduktojnë stresin, të ndihmojnë në komunikim, të ndihmojnë fëmijët të zbulojnë aftësitë dhe interesat dhe kështu ta shfaqin identitetin e tyre personal e të zhvillohen sa më mirë. Ato përveç se janë të dobishme për shëndet, shtojnë konkurrencën në gara, ofrojnë mundësi që fëmijët të zhvillojnë aftësi të rëndësishme sociale, emocionale dhe njohëse.

Përfshirja në aktivitete fizike është shumë e rëndësishme pasi lejon fëmijët të eksplorojnë interesa të ndryshme duke u argëtuar në të njëjtën kohë. Përmes angazhimit në aktivitete fizike, mund të fitohen aftësi të ndryshme si, zhvillimi i të menduarit, shprehitë e të jetuarit shëndetshëm, të fitojnë përgjegjësi, të ndihen mirë, të sfidojnë frikën, të zgjidhin konflikte, të gjejnë veten dhe mbi të gjitha të kuptojnë se duke i bërë gjërat me kreativitet dhe me dashuri të shkëlqejnë dhe të ndjehen të lirë.

PËRFUNDIMI

Dhuna tek fëmijët është dukuri e shpeshtë në shkolla. Shumë fëmijë me dashje ose pa dashje përballen me këtë fenomen dhe nga momenti që vërehen sjellje dhe shenja të dhunës duhet ndërmarrë masa konkrete për evitimin e saj. Është shpresë e vazhdueshme këmbëngulëse, që mëton të na shpjegjë në evitimin e shkaqeve që sjellin deri në dhunë, besojmë se forcat e edukimit, do të mbizotërojnë duke kontribuar në ndërtimin e raporteve të mira, të tolerueshme, të raporteve që afrojnë e jo që nxisin situatë konfliktuale dhe dhune. Aktiviteti i rregullt fizik ndikon drejtpërdrejt në shëndetin fizik, atë mendor, në aftësitë sociale dhe kognitive të njeriut. Shkollat kanë potencialin më të madh për të ndikuar në sjelljet e nxënësve përmes aktiviteteve fizike, përmes mënyrave të ndryshme. Aktiviteti fizik jashtë mësimor, aktiviteti fizik gjatë pushimeve më të gjata, inkurajim i nxënësve për t'u përfshirë në rekreacion, argëtim, aktivitete fizike dhe lojëra në shkollë. Udhëtimi aktiv nga shtëpia për në shkollë dhe në kthim ku fëmijët, në bashkëpunim me prindërit, inkurajohen të ecin, ngasin biçikletën, ngasin dërrasën rrëshqitëse në shkollë, individualisht ose në grup. Ecjet, shëtitjet, vizitat e ndryshme, kampet, verimet, dimërimet, garat sportive, programet sportive në shkollë, që zhvillohen brenda apo jashtë shkolle, kanë qenë prej kohësh pjesë integrale e mjedisit shkollor, duke rritur pjesëmarrjen e përditshme të nxënësve në aktivitetin fizik dhe në sportet e organizuara. Këto aktivitete fizike të këndshme për nxënësin i kontribuojnë shoqërimin, krijimin të një klime të ngrohtë dhe jetës së mirë sociale ato mund të kontribuojnë edhe në parandalimin e dhunës mes bashkëmoshatarëve në shkollë. Përfitimet e mundshme të pjesëmarrjes së nxënësve në edukimin fizik sigurohen më së miri nëse ofrohet edukim fizik cilësor.

LITERATURA

- Ajanović, D. i Stevanović, M. (1998). Školska pedagogija. Sarajevo: Prosvjetni list
- Association for Physical Education, Health Position Paper, 2008. - (APEHP 2008).
- Cicvarić, R. i Tunić – Cicvarić, J. (2009). Nasilje u školi. Učice: Utički centar za prava djeteta
- Krkelić, Lj. (2003). Priručnik – Škola bez nasilja- ka sigurnom i podsticajnom okruženju za djecu. Ministarstvo prosvjete Crne Gore i UNICEF
- Miković, M. (2004). Maloljetnička delikvencija i socijalni rad. Sarajevo: Magistrat
- Olweus, D. (1998). Nasilje među djecom u školi. Zagreb: Školska knjiga
- Popadić, D. (2009). Nasilje u školama. Beograd: Institut za psihologiju

Singer, M. (1996). Kriminologija. Zagreb: Nakladni zavod Globus

1. Zečević, I. (2010). Priručnik- Program prevencije vršnjačkog nasilja u školama. Banja Luka

Kosova'da Okul Kurumlarının Fiziki Çevrelerinin İncelenmesi ve Öğretmen Görüşleri

Esra Keçeli

University of Prizren “Ukkshin Hoti”

Serdan Kervan

University of Prizren “Ukkshin Hoti”

Özet: Araştırma okulöncesi ve ilköğretim eğitim kurumlarının fiziki çevrelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın modeli araştırma yöntemlerinden olan karma veri toplama aracı olarak anket ve gözlem kullanılmıştır. Araştırma 2021-2022 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde, Prizren şehrinde okul öncesi ve ilköğretim eğitim kurumlarında çalışan öğretmenler ile anket formları yapılmıştır. Toplam olarak 40 anket yapılmıştır. Ayrıca araştırmada Prizren şehrindeki 3 okulöncesi ve ilköğretim eğitim kurumlarını gözlem yöntemi yaparak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın karma veri toplama aracı olarak kullanılan anket iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde kişisel bilgi formu, ikinci bölümde ise öğretmenlerin okul kurumların fiziksel çevre standartlarının uygunluğu ve okullardaki mevcut durumun yeterlilik düzeylerini değerlendirmesi bulunmaktadır.

Araştırma, ilk olarak kaynak taraması yapılmıştır. Bunun dışında internet taraması yapılmış ve gerekli bilgiler kullanılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde kuramsal kısmı hazırlandıktan sonra araştırma veri toplama kısmı hazırlanmıştır. Araştırmada, çalışma verileri için staj yapılan okulları ziyaret edilmiştir. Bu ziyarette kurumların iç ve dış mekanları gözlemlenmiş ve gözlem formuna kaydedilmiştir.

Nicel araştırma verilerin analizinde istatistikler kullanılmış olup, frekans (f) ve yüzdeler (%) alınmıştır. Nitel araştırma verilerin analizinde ise okulların fiziki çevrelerini, iç ve dış mekan özelliklerini betimlenmeye çalışılmıştır. Betimlenme sürecinde nitel araştırma yöntemlerinden gözlem yöntemi uygulanmıştır. Çalışmanın son bölümünde çalışmanın genel bir değerlendirmesi, sonuç ve öneriler kısmı yer almaktadır.

Anahtar kelimeler: Okulöncesi, ilköğretim, fiziksel çevre, eğitim, eğitim kurumları

To cite this article: Keçeli, E. & Kervan, S. (2022). **Kosova'da Okul Kurumlarının Fiziki Çevrelerinin**

İncelenmesi ve Öğretmen Görüşleri. Kosovo Educational Research Journal, 3(3). 2-18.

Examination of the physical environment of school institutions in Kosovo and teachers' opinions

Abstract: The aim of this research is to examine the physical environment of preschool and primary education institutions. Questionnaire and observation were used as a mixed data collection tool, which is the model of the research. In the second semester of the 2021-2022 academic year, questionnaires were conducted with teachers working in pre-school and primary education institutions in the city of Prizren. A total of 40 surveys were conducted. In addition, the research was carried out by observing 3 preschool and primary education institutions in the city of Prizren.

The questionnaire, which was used as a mixed data collection tool of the research, consisted of two parts. In the first part, there is the personal information form, and in the second part, the teachers' evaluation of the suitability of the physical environment standards of the school institutions and the level of competence of the current situation in the schools.

The research was firstly a literature review. Apart from this, an internet search was made and necessary information was used. In the first part of the study, after the theoretical part was prepared, the research data collection part was prepared. In the study, the schools where internships were made were visited for the study data. In this visit, the indoor and outdoor spaces of the institutions were observed and recorded in the observation form

Statistics were used in the analysis of quantitative research data, and frequency (f) and percentages (%) were taken. In the analysis of qualitative research data, it was tried to describe the physical environment, indoor and outdoor features of the schools. Observation method, one of the qualitative research methods, was used in the description process.

In the last part of the study, there is a general evaluation of the study, conclusions and recommendations.

Keywords: Preschool, primary education, physical environment, education, educational institutions

1. GİRİŞ

Eğitim; çocukları geliştirme ve birey yapma yeteneğidir (J.J. Rousseau). Dünyada eğitime en çok önem verilmektedir. Çocuk doğumundan başlayarak verimli gelişebilmesi için iyi bir eğitim alması, onların daha sonraki yaşamlarını önemli miktarda etkileyen bir süreçtir. Eğitim kurumlarında verilen kalite çocukların kendine duyarlı, güvenen, sorumluluk bilincine sahip yaratıcı, yapıcı ve verimli kişiler olarak yetişmesini sağlar.

Okul kurumlarında eğitimin verimli bir şekilde sürdürülebilmesi için iyi hazırlanmış bir programın yanında, fiziksel çevrenin'de uygun olmasına ihtiyaç duyulur. Çünkü fiziksel çevreler çocukların öğrenmesi açısından, motor becerilerini, fiziksel ve duygusal gelişimlerini, öğretmen ve arkadaşlarıyla olan iletişimlerini'de güçlü bir şekilde etkiler.

Okulöncesi ve ilköğretim eğitim kurumlarının fiziksel çevresi, çocukların gelişimine uygun ölçüde düzenlemesi, tasarlanması ve yapılandırılması, çocuklar kendilerini güvende hisedebilmelerini ve çocuklara olabilecek en iyi başlangıcı sağlama açısından önemlidir. Okul bütün yönleriyle eğitimin verimine katkı sağlayacak özellikleri taşımalıdır (Özkubat, 2013).Eğitim alanlarını oluşturmada idareci, öğretmen, beslenme, gıda kalitesi gibi nitelikte önemli görüldüğü kadar, fiziksel çevre koşullarının oluşturulmasında önemli görülmektedir.Okulların hava akımı, ısısı, nemi rutubeti,

güvenliği ve temizlik şartları gibi koşulların en iyi biçimde donatılmış olmalıdır (Kök ve Çelik 2007).

Eğitim ortamları yapısıyla, şekliyle ve bol aktivite çeşitliliği ile çocukların arkadaşlarıyla tartışmaya, deneye, tecrübeye, merak etmeye, keşfetmeye, oyun oynamaya, sosyaleşmeye, hayal güçlerini ve düşünme yeteneklerini sağlayacak düzeyde, esnek ve güvenilir ortamlar olması eğitimden istenilen nicelikte faydalanmasını sağlamaktadır (Sevimli 1994, Özkubat 2013).

Eğitim kurumlarında oluşturulan fiziki çevre uygunluğu, her ne kadar öğrenme- öğretme sürecini etkiliyorsa, çocukların davranış ve tutumlarının geliştirilmesinde de önemli bir etki göstermektedir. Bu nedenle çocukların başarı düzeylerini en yükseğe çıkarmak, zihinsel ve fiziksel yeteneklerinin en iyi şekilde kullanabilecekleri güdüleyici eğitim ortamları oluşturulmalıdır. Uygun fiziksel ortamda eğitim gören çocuklarda istenilen davranış değişikliği ve öğrenmede gereken niteliği sağlamak mümkün olacaktır. Bir okulun tasarlanmasında mimarlar ve eğitimciler işbirliği içinde çalışarak, çocukların yaş ve gelişim özelliklerini, değişen ilgi ve gereksinimlerini göz önünde bulundurmalıdır (Terzioğlu,2005,5, Üstündağ,1999,101, Başar,2001,187).

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı okulöncesi ve ilköğretim eğitim kurumlarının fiziksel çevrelerinin iç ve dış mekan olmak üzere ve öğretmen görüşlerine göre incelenmesidir. Okul kurumlarında eğitim açısından yeterli donanımına sahip olma düzeylerini incelemeyi ve kurumların donanım özelliklerinin yeterliliklerini ölçmeyi amaçlar. Ayrıca bu çalışma okul kurumlarındaki fiziksel çevre açısından durumunu belirlemek, çocukların gelişimini nasıl etkilediğini incelemek ve bu yönde yapılacak iyileştirmeleri ortaya çıkarmayı sağlamaktır.

2. Kuramsal Çerçeve

Eğitim ve Okul

Eğitim, bir çocuğun doğduğu günden itibaren başlar ve amaçlı değişikliklerin olduğu hayatın her noktasında devam eden bir süreçtir (Özmen.H, Ekiz. D,2021). Okullar, eğitim amaçlarını oluşturmak üzere kurulan alanlardır. Eğitim çocukların ulaşacak zihinsel ve bedensel yeteneklerinin tümünü içeren her türlü yetiştirmelerdir (Adem,1997, 2).

Eğitim bireyi öğrenme ve kalıtsal yeteneklerinin geliştirilmesi, aynı zamanda istenen özelliklerle kuşanmış bir kişiliğe ait olmasında kullanılan en önemli araçlardan biridir. İnsan eğitimi bütün

kişilik özelliklerini öğrenmeye çalışarak edinir. Edinilen bu özellikleri, öğrenme yoluyla kazandırmaya hedefler (Başaran 1996). Bilhan’a göre eğitim, bireysel ve toplumsal bir aktivite olarak ele alınır. Bu aktivite sayesinde bireye kişilik, değer ve yeteneklerini kazandırmayı sağlar. Aynı zamanda bireyi toplumsalaştırarak toplumun değerlerini koruma ve değiştirme görevlerini yerine getirmelerini sağlar (1991). Poyraza göre eğitim ise toplumsal hayata hazır olmayan yeni nesiller üzerinde, gerekli bilgi ve beceri sağlama ve kişiliklerini geliştirmelerine katkı sağlayacaktır. Ayrıca önceden belirlenmiş amaçlar doğrultusunda, bireyde davranış değişikliği oluşturmayı hedefleyen planlı etkiler dizgesidir (1996).

Eğitim, topluma uygun bireyler yetiştirmek, gelişim özelliklerini sağlamak, ve bu özellikler doğrultusunda ihtiyaçlarının neler olduğunu bilmeye çalışan bir sisteme benzer. Özellikle bu sistemi oluşturan tüm öğrelerin iyileştirilmesi mümkün olacaktır. Böylece daha iyi gelişmiş ortamlara, iyi nitelikli eğitimcilere ve iyi programlara ihtiyaç duyulur (Sayan,2015, Poyraz, 1996, 13-14).

Okulöncesi eğitimi (0-6 yaş) eğitim; oluşturulacak olan bu platformda sağlam kişiliğe sahip, bilinçli çocuklar yetiştirmek öngörülmüştür. Bu dönemde çocukların temel alışkanlıklarının kazandığı, kişilik yapısını oluşturduğu, inançlarını kazandığı ve bilişsel yeteneklerinin gelişip şekillendiği, eğitim kurumlarında verilen süreci kapsar. Bunun için çocuğun gelişimini destekleyen ortamlar oluşturulmalıdır. Eğitim-öğretim hayatının ilk kademesini oluşturan okulöncesi döneminden sonraki dönem ilköğretim dönemidir. Çoğu ülkeler eğitimin bu basamağına “temel eğitim” olarak isimlendirmektedir.

İlköğretimde 1. ve 5. Sınıflar arasındaki eğitimin amacı, çocukların okuma, yazma ve temel matematik gelişimleri için sağlam bir temel oluşturma ve ortak eğitime dair bireysel gelişimini sağlamaktır. İlköğretimde çocuklar oyun ile öğrenmeyi ayırt ederek, sistemli bir öğrenmeyi kazanmaya çalışır (Kervan, 2020).

Eğitim kurumları, çocukların gelişimini sağlayan, fiziki ve donanım koşullarını yeterli olduğu, topluluk hisiyatı veren ve sürekli işbirliği yapılan alanlardır. Eğitim ve öğretim etkinliklerinin oluşturlduğu “okul” adı verilen binalarda ve daha çok “sınıf” adı verilen mekanlarda yapılmaktadır (İlhan, 2021).

Okul kurumları, çocukların gereksinimlerini karşılayacak nitelikte sahip olduğu, eğitim etkinliklerin olduğu, bilginin öğretildiği ve öğrenildiği, araç, gereç, personel, fiziki ve donanımsal ortamlarının yeterli olduğu bir yerdir. Çocuklara verilen eğitim ihtiyaçlarına uygun bir

şekilde verilmesi, fiziksel ortamların amaçlarına uygun olarak düzenlenmesi gerekir (Alkan C. 1992). Bu nedenle eğitim alan her çocuk, ailesine ve devlete her türlü katkı sağlayacağı bilinmektedir.

Farklı kültürlere sahip kişilerin yer aldığı ve farklı dillerin konuşulduğu bilinen bir ülkedir. Kosova bir çok toplumun bir arada yaşadığı bir yerdir. Çok uluslu bir ülke olan Kosova, bağımsızlığını kazandığında kısa bir zamanda gelişmeye başlamıştır. Uzun bir süre barış içinde yaşayan bu toprakları Osmanlı İmparatorluğu terk edince, Kosovadaki topluluklar kendi anadillerinde eğitim haklarını korumaya çalışmış ve mücadele vermiştir (Zengin.M &Topsakal.C, 2008). Kosova ana dilinde eğitim verme hakkının sürdürülebilmesi, toplum için önem taşımaktadır (Ergül.H.F, 2009).

Genel olarak Kosovada yaşayan topluluklar bilginin zaman içinde değişme gerçeğine inanarak toplumun yeni bir yapılandırma ile kültürel farklılıkları dikkate alarak gerçekçi bir eğitim modelinin benimsenmesi doğru olacaktır. Bu nedenle Kosova Cumhuriyet bağımsızlık ilanından sonra eğitim konusunda yeni adımlar atılmaya başlamıştır (Kosovada eğitim).

Kosova, birçok toplumun ,kültürün ve dilin yer aldığı bu ülke birbirleriyle sağladığı iyi etkileşimiyle eğitim yapısını oluşturarak eğitim uygulamaları hazırlanmıştır (OSCE). Şuan Kosovada görülen eğitim çoğunlukla Arnavutça dilinde görülmektedir. Fakat azınlık olan bu toplumun fazla sayıldıkları yerlerde anayasa ve belediye statüsünde’de Türkçe ve Boşnakça dilinde’de eğitim veren ülke konumundadır (Kervan. S, 2020).

Kosova’nın Müfredat Çerçevesi kapsamında okulöncesi sınıfların (5-6yaş), Kosova’da zorunlu eğitim sisteminin bir parçasıdır. Çocuklarda büyümenin ve gelişmenin en hızlı olduğu (0-3yaş, 3-5 yaş ve 5-6 yaş) arası dönemler, çocukların okulöncesinden, ailede ve ilk okulda aldıkları eğitim okulöncesi eğitim dönemidir. Erken çocukluk dönemi diye adlandırdığımız bu dönemde, öğrenmeyi desteklemek, standartları geliştirmede çocukların en hızlı gelişimini sağlama standartlarına dayanır. Okulöncesi kademesinden sonraki eğitim, ilköğretim (1-V sınıflar) eğitimidir. Bu dönemde çocuklar okulda öğrenme deneyimlerini kazanması için oyun ve yükümlülükleri arasında ayırım yapmaya başlar. İlköğretim düzeyi esnasında eğitim çalışmaları, çocukların temel okuryazarlık edinime, sosyo-duygusal ve bilişsel bilgi gelişimi için sağlam bir temel kurulması üzerinde duruluyor (EBTB,2011).

Okul Kurumlarının Özellikleri

Eğitim ve öğretimin gerçekleştiği okul adı verilen binalar ve daha çok sınıf denilen mekanlarda uygulanmaktadır. Dolayısıyla eğitim ve öğretim etkinliklerini etkileyen faktörlerden biri fiziksel çevre (okul binası) dır. Günümüz toplumlarında okulların önemi ve sorumluluğu gittikçe artmaktadır. Öte yandan okullarında gelişmi ve değişimi hızlı bir şekilde artmaktadır. Bunun için okulların fiziki ortamları tasarlanırken dikkat edilmesi gereken durumlar vardır. Çünkü eğitim etkinliklerinin gerçekleştiği yerler olan okullar destekleyici bir yapıya sahiptir. Öğrencilerin gelişiminde imkan sağlayan ve işbirliğini teşvik eden alanlardır.

Aileler çocukların eğitim ve öğretim sürecinde güvenli, rahat ve sağlıklı ortamlarda olmasına önem vermektedir. Ancak iyi düzenlenmiş okulların fiziki ortamlarda yapılan eğitim öğrencilerin öğrenmelerini ve düşünme becerileri gibi bilişsel ve duyuşsal davranışlarını desteklemektedir. Okul bir hayat boyu öğrenme olarak düşündüğümüzde birey hayatın büyük bir kısmını fiziki mekanlarda geçirmektedir. Birey sağlıklı ve güzel mekanlarda eğitim aldığıında onlara doğruyu, iyiyi ve güzeli öğretmekte zor olmayacaktır. Bu nedenle fiziki mekanların nitelikleri bireyler için oldukça önem taşır. Çünkü okulların fiziki mekanlarında aldıkları eğitim öğrenci başarısını artırma veya kısıtlama rolleri ile başarıyı olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilir (Doğan 2011, Başar 1994).

Okullar, okulöncesi dönemden yükseköğretime kadar çocukların gelişimini sağlayan, milletlerin ve ülkelerin gelişiminde en önemli yerler olduğu bilinmektedir. Bu bakımdan, okulların eğitim öğretimin sistematik biçimde en iyi şekilde yapıldığı yerler olduğu denilebilir (Gedikoğlu, 2005). Okullar programın içeriğiyle ve amaçlarıyla tutarlı olması, bahsedilen unsurların öğretme-öğrenme hizmetine uygun ölçüde; düzenlenmesi, tasarlanması ve yapılandırılması açısından fiziksel mekanın uygunluğu etkili öğrenme-öğretme sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır. Çocuklar kendilerini güvende hisedebilmelerini ve çocuklara olabilecek en iyi başlangıcı sağlama açısından fiziki mekanların yeterli nitelikte ve nicelikte olması çok önemlidir (Karaküçük, 2008)

Okul binası ve fiziksel ortam ile ilgili planlar yapılırken çocukların öğrenme yaşantılarını ve gelişim alanlarını göz önünde bulundurarak yapılması uygundur.

Bu gibi yapılar inşa edilirken dikkat edilmesi gereken unsurlar vardır. Bunlar okulların fiziki yapısı, görünümü, sağlık koşullarına uygunluğu, kullanışı, öğrenme ortamının düzenlenmesi, öğrenmeye elverişli hale getirilmesi, planlanması ve uygulanması gereklidir (Başar1994).

Okullardaki eğitim yerlerini iç mekan ve dış mekanlar oluşturur. Okul kurumları için seçilen yerleşim alanlarının iç ve dış mekan tasarımları yapılırken, okulun bulunduğu çevrenin şartlarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bölgenin iklim ve arazi koşullarına uygun doğal afetlere dayanıklı bir şekilde inşa edilmelidir. Binaların yapısı çocukların gelişimini ve bireysel ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte standartlara sahip olması, kendini güvende hisseden her çocuk hem akademik hem de sosyal beceriler açısından olumlu davranışlar, sergilemelerine yardımcı olacaktır Bir okulun tasarlanmasında çocukların ihtiyaçlarını dikkate alarak, onların daha doğal ve saygılı davranışlar sergilemesine katkıda bulunacaklardır (Kıldan2007).

Okul Kurumlarında İç Mekan Özellikleri

Okulöncesi ve ilköğretim kurumlarında iç mekan tasarımlarında çocuklar için önemli olan unsurlar vardır. Bunlar kapılar, pencereler, zeminler, sıcak ve soğuk gibi öğeler önemli görülmektedir. İç mekan düzenlenmesinde oluşturulan malzemeler dikkat edilmesi gereken bir diğer faktördür. Plan yapmadan önce programın kazanım ve göstergeleri göz önünde tutulmalıdır. Bu noktada sınıf düzenlenmesinde önemli rol öğretmenin olduğu unutulmamalıdır (Kervan 2020, Henniger 2005).

Okulöncesi vce ilköğretim kurumlarında iç mekan düzenlenirken, çocuğun iyi hareket edebilmesi, kaza olasılığı önlenmesi, aktiviteler yapılırken kolaylık ve rahatlık sağlanmalı, bireysel ve grup faaliyetlerine olanak tanınmalı, estetiğin öne çıkması, sağlık koşullarına uygun bir şekilde ısı, ışık, havalandırma ve temizliğin yapılması dikkat edilmesi gereken özelliklerdir (Kervan 2020). Amerika Birleşik Devletlerin'deki erken çocukluk eğitim merkezleri altı ana alanı yer almaktadır. Bunlar dış mekanlar, sınıflar, çok amaçlı çalışma alanları ve yönetici ofisidir. Erken çocukluk merkezlerinde ve ilköğretim kurumlarındaki bütün alanlar engelli çocukların kolayca ulaşması ve erişebilmesi için uygun olmalıdır.

Okulöncesi ve ilköğretim kurumlarında sınıfın tasarımı yapılırken, metrekare başına düşen çocuk sayısı, sınıfın büyüklüğü, sınıftaki oyuncak ve burada yer alacak donanımlarda hesaba katılmalıdır. Buna göre okulöncesi ve ilköğretim kurumlarında sınıflar en düşük 20 m² olmalıdır. Dersliklerde her öğrenci için kullanım alanı 1.2 m² den düşük olmamalıdır. Genel olarak bakıldığında bir sınıfta çocuk sayısı fazla, metrekare düşük olduğunda çocukların sorunlu

davranışlar sergileme sıklıkları artar ve bu durumda fiziksel mekanın çocuklar üzerinde etkisini bir kez daha ortaya koyar (Kervan 2000, MEB, 2011).

Başka bir açıdan görüldüğünde mekanın geniş olduğu düşünüldüğünde, çocuklar arasında koşuşturma, kovalama gibi oyunların çokça görüldüğü aynı zamanda işbirliği ve etkileşimin yetersizleştiği sonucu ortaya çıkar (Decker, 2005).

Okulöncesi ve ilköğretim kurumlarında etkinlik alanları düzenlenirken tüm donanımların bir bütün içinde tasarlanması ve birbirleriyle etkileşimi oldukça önemli bir faktördür. Bu donanımlar ısı, ışık, material, mobilyalar ve diğer malzemelerdir. Bütün bunlar çocukların birbirleriyle ve yetişkinlerle olan etkileşimi, davranışını ve gelişimini etkiler.

Çocukların dikkat edilmesi gereken bir husus, çevresel düzenlemeler yapılırken çocukların rahat hareket edebilecekleri ortamlar oluşturulur. Tüm bu ayrıntılarla düzenlenen eğitim ortamları, planlama ve uygulama yapabilmelerini kolaylaştıracaktır. Bu hususta çocukların başladıkları işi bitirme ve özgüvenlerini geliştirmelerini sağlar (Kervan 2020). Eğitim programları kapsamında büyük ve küçük grup çalışmalarında bir arada toplanmalarını sağlayarak alanlar oluşturulmasında önemli faktördür (Henniger 2005).

Okulöncesi ve ilköğretim kurumlarında iç mekan özellikleri ile ilgili dikkat edilecek konular şunlardır:

- Aydınlatma düzeyi çocukların görme ve okumayı kolaylaştıracak düzeyde olmalıdır.
- Duvarların renkleri açık tonlarda tercih edilmelidir. Eğitim kurumlarında duvar renkleri, fizyolojik ve psikolojik durumları ile ilişkili olabileceğinden ötürü, genellikle sarı, pembe, seftali renkler tercih edilmelidir.
- Kapılar, çocukların rahatça açıp kapayabileceği türde tasarlanmalıdır. Bütün kapılar dışa doğru açılmalı. Herhangi bir deprem anında çocukların rahat tahliye etmeleri için koridorlara açılması gerekir.
- Pencereler havalandırma yapmak için sınıf büyüklüğüne uygun bir şekilde olmalıdır. Çocukların dışarıyı görebilecek nitelikte 90cm yukardan yapılması ve odayı iyi aydınlatacak düzeyde olmalıdır.
- Tavan yüksekliği 3 metreden düşük olmaması gerekir. Tavanın yüksekliği ergonomik ve akustik yönden uygun olmalıdır.
- Isıtma sistemi, ısı düzeyinin yirmi derece düzeyinde olmalı. Isıtma sistemi ayarlandığında hava durumu koşullarına dikkat edilerek ortamın ısınısını sağlamalıdır.
- Koridorlar, bir sınıf kapısı koridora açılıyorsa en düşük 1.75 metre, eğer bir kaç sınıf kapısı koridora açılıyorsa en düşük 2.25 metre olmalı ve çocukların rahat hareket edebileceği genişlikte tasarlanmalıdır.
- Merdivenler, binada bulunan öğrenci sayısına göre öğrencilerin aynı anda güvenli ve rahatlıkla inip çıkabilecekleri genişlikte olmalıdır. Ayrıca bedensel özürlü çocuklar için merdiven bulunan alanlarda rampalar tercih edilmelidir.
- Havalandırma, çocukların ulaşamayacağı yükseklikte tasarlanmalı, Ayrıca gereken durumlarda klimalar kullanılmalıdır.
- Mobilyalar çocukların yaşlarına ve fiziksel yapılarına uygun olarak tasarlanmalıdır.

- Zemin kaygan olmayan, kolay temizlenebilen, toz tutmayan dayanıklı bir malzeme ile kaplanmalıdır.
- Tuvaletler, öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olarak tasarlanmalıdır. Lavabo ve tuvaletler öğrenci sayısına ve sağlık koşullarına uygun olmalıdır (Barker 1982, Aksoy 2009, MEB, 2011a)

Okulöncesi ve ilköğretim kurumlarında eğitim etkinliklerinin gerçekleştirildiği ortamlar olan sınıf ya da etkinlik veya grup odası olarak bilinen kullanım birimlerinden başka, beslenme, sağlık, temizlik, yönetim, bekleme, sanatsal ve sosyal amaçlı olarak kullanılan çeşitli birimler de vardır. Bu bölümde, okulöncesi ve ilköğretim kurumlarında iç mekanlarında bulunması gereken birimler:

- **Vestiyer:** Okulöncesi kurumlarda çocukların terlik, ayakkabı, şapka, palto gibi giysileri değiştirmeleri için giriş ve çıkışlarında kullanılan alanlardır. Bu alanların kullanım amaçları doğrultusunda okul bölümlerinde bulunmalıdır. Okul binasının girişinden sonra ilk alan olduğu için zemin yapısı kaymayan malzeme ile kaplanmalıdır. İlköğretim de de bu durum geçerlidir. Yanlız ayakkabı değişimi şart sayılmaz (Kervan 2020).
- **Yönetici odası:** Okulu gözlemleyen ve okuldaki giriş çıkışları denetleyen merkez girişe yakın bir alanda yer almalıdır (Butin 2000).
- **Çok amaçlı oda:** Çok amaçlı oda yemek, grup çalışmalarında, fiziksel ve drama etkinliklerin gerçekleştiği alandır. Bu odalarda aile toplantılarının, gösterilerin ve okuma alanları gibi but tür faaliyetlerde ayrı mevcut değilse anne babalar ve gönüllüler için kullanılabilir
- **Öğretmen çalışma alanları:** Öğretmenlerin hazırlık yapılarını ve dinlenmelerinin sağlayan alanlardır. Bu alanlarda bilgisayar, fotokopi, televizyon gibi elektronik araçların bulunması gereklidir.
- **Doktor ve muayene odası:** Bu alanda muayene masası, ilaçlar, gerekli aletler, ilk yardım dolapları mevcut olmalıdır. Doktor ve hemşire bu odada sorumlu kişilerdir. Çocukların sağlık durumlarının takibinde ve kaza olayları durumunda ilk yardım uygulamaları yapılır (Kervan 2020).
- **Oyun odası:** Okulöncesi kurumlarında oyun odası etkinliklerin oyunların uygulandığı alanlardır. Oyun odası bir eğitim kurumunda olmadığı taktirde; salon içi, geniş koridorlar gibi alanlar oyun odası olarak kullanılmalıdır (Demiriz vd., 2003).

- **Yemek odası:** Yemek odası mutfak ile ilişili olmalıdır. Temizlik şartlarını göz önünde bulundurmak, servis kolaylığı sağlamak ve gerekli havalandırmayı yapmak açısından önemlidir (Kalemci, 1995).
- **Lavabo ve Tuvaletler:** Tuvaletlerin bulunduğu yerler sınıflara yakın olmalıdır. Çocukların vücut özelliklerine uygun bir şekilde olmalıdır (Poyraz ve Dere, 2001).

Okul Kurumlarında Dış Mekan Özellikleri

Çocuklar bedensel, duygusal, sosyal varlık duygularının gelişimleri için oyun oynamaya ihtiyaç duyarlar. Doğal öğrenme ortamlarında bu ihtiyaçların uygulanması oldukça önemlidir (Özgen ve Aytuğ 1992).

Açık alanlarda çocuklar koşma, atlama, tırmanma, su, toprak ve kumla oynama gibi çocuğun yaratıcılıklarını ortaya çıkarma ve fiziksel gelişimlerini desteklemektedir. Özellikle burada çocukların yeni şeyler keşfetmesini ve oyunlar oynamasını sağlayan açık alanlar çok önemlidir (Öztürk ve Bayraktar 2017). Okullarda ve ilköğretim kurumlarındaki açık alanlar çocukların oyun, keşif, ve deneyim süreçlerini olumlu bir şekilde etkilemekte ve gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Bu gibi alanların tasarımları, çocukların gelişimlerini göz önünde bulundurarak yapılmalıdır (Kervan 2020).

Çocuklar dış mekanlarda yaşayarak, oynayarak kazandığı bilgiler ve tecrübeler’de okulun kapalı alanında verilen eğitimde aldığı bilgiler kadar önemlidir (Özgen ve Aytuğ 1992).

Eğitim kurumlarındaki açık alanlar çocukların çevre ile bir bütün oluşturması sağlayan çocuklara türlü oyun olanakları sunan, onların yeteneklerini pozitif yönde geliştiren doğayla iç içe olmalarını sağlarlar. Bu nedenle doğal materyaller ile oynama üstünlüğüne sahip olurlar (Acar 1997, Acar 2003).

Okulöncesi ve ilköğretim kurumlarında çocuklar dış mekanda oynar, oynarken öğrenmeye çalışır, hava ve güneşin iyi tesirlerinden faydalanır, bunları yaptıklarında fiziksel ve ruhsal yönden gelişeceklerdir (Bakan ve Koruk 1987).

Çocuklar oyun oynarken sosyal çevrelerini tanımaya çalışırken, su, kum ve çamurla oynayarak yeni deneyimler kazanmasını sağlar. Çocuklara yaratıcı oyun mekanları oluşturulduğunda dünyayı tanıma, etrafı keşfetme gibi farklı ilgi alanlarda gelişime fırsatı sunar (Cevher, Kalbura 2014).

Dış mekanlar çocukların dinlenme zamanında yararlandıkları bu ortamda aynı zamanda ders ve eğitsel aktivitelerin yapıldığı ve yararlandığı ortamlardır. Bu ortamlar çocukların eğitsel aktivitelerine, oyun oynamalarına, spor yapmalarına ve dinlenmelerine olanak sağlayacak diğer eğitsel alanlar yer almaktadır (Başar, 2003, Karasolak 2009).

Okulöncesi ve ilköğretim kurumlarında dış mekanlar düzenlenmesinde şu noktalara dikkat edilmelidir:

- Dış mekanlar çocukların rahat hareket edebilecekleri şekilde olmalıdır.
- Çocuk başına 5 ile 10 metrekare bir alan ayrılmalıdır.
- Etkinlik , oyun ve dinlenme alanları geniş, çimenlerle kaplı ve duvarla örtülü olmalıdır.
- Hava koşullarına bağlı olarak üstü açık alanlar olabileceği gibi ağaç gölgesi, kamerye gibi üstü kapalı alanlar da olmalıdır.
- Bahçede yer yer gölgeli ve güneşli mekanlar dengelenmelidir.
- Çocukların gezip oynayacağı ve spor etkinliklerinde yer aldığı çevre imkanları olmalıdır.
- Dış mekanlar hem bireysel hem grup aktivitelerine yer verecek şekilde tasarlanmalı.
- Dış mekan farklı zemin alanlarıyla olmalıdır. Taş, çimen, çakıl ve beton gibi yüzeylerden oluşmalıdır.
- Dış mekanda oyun alanları okulöncesi ve ilköğretim için ayrı mekanlar tasarlanmalıdır.
- Oyun oynanacak alanlarda oyun araçları, çocuk sayısına ve çocukların bütün gelişimlerini sağlayacak niteliğe göre iyi düzenlenmelidir.
- Dış mekanda bulunan materyaller arasında özel gereksinimli çocukların kullanabilecekleri oyuncaklar bulundurulmalıdır (Gül 2012, Karaküçük 2008, Başar 2003, Cevher&Kalburan 2011).

Okulöncesi ve ilköğretim kurumlarında dış mekanlarda bulunması düşünülen alanlar şunlardır:

- Dinleme amaçlı alanlar, çocukların dinlendikleri ve koşup hareket ettikleri alanlardır.
- Tiyatro ve tören alanları, okuma-yazma ve sanat etkinliklerin yapıldığı alanlardır.
- Spor alanı, spor etkinliklerin yer aldığı alanlardır. Ayrıca futbol, basketbol v.b alanlar olmalıdır.
- Oyun alanı, kaydırak, salıncak, tırmanma merdiveni, tahterevalli bir arada bulunmalıdır.
- Açık hava alanı, çocukların yaz aylarında rahat bir ortamda ders işlendiği alanlardır.
- Botanik, zooloji, uygulama bahçe alanlarında çocukların sebze-meyve yetiştirme, toprakla uğraşma, ağaçları, bitkileri ve hayvanları tanımak ve öğrenmek için kullanılan alanlardır.
- Ağaçlık ve çimenlik alanlarında birçok aktivitelerin yapıldığı ve aynı zamanda piknik yeri olarak kullanıldığı alanlardır.
- Kum havuzu alanı, koşup oynadıkları alanlardır.

Dış mekanlar çocukların her türlü öğrenimlerini sağlayan alanlardır. Bu alanda oyun oynamanın çocuklara kültürel değişimin ve yaşamsal becerilerin kazanılmasına, çevre bilinci oluşumunda olanak sağlar (Malone ve Tranter 2003).

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında, araştırma modeli, araştırma için belirlenen evren ve örnekleme, veri toplama aracı geliştirilmesi, uygulanması ve verilerin analizi konularına yer verilmiştir. Araştırmada okulöncesi ve ilköğretim öğretmenleriyle “Okul kurumların fiziksel çevrelerin incelenmesi ve öğretmen görüşleri” hakkında incelenmesi yer almaktadır. Araştırmada betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Betimsel araştırmalarda temel amaç, araştırmanın problemini yanıtlayacak ne durumda olduğunu ortaya çıkarmaktır. Araştırmada niceliksel ve niteliksel verilerden yararlanılarak bir betimleme çalışması yapılmıştır.

Bu bölümde, araştırmada uygulanan model, evren, örneklem, veri toplama aracının nasıl hazırlandığı, evrenin ne kadar sınırlı olduğu ve toplanan verilerin çözüm ve yorumlanmasına ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

Araştırma Modeli

Bu araştırma ile Kosova'nın Prizren kentinde bulunan okul kurumların fiziki çevrelerin durumlarını ve problemlerini inceleme konusunda öğretmenlerin bakış açılarını, eğitim ve öğretim açısından yeterliliğini değerlendirilmesini amaçlamaya sağlayan araştırma modelidir.

Bu çalışmada karma araştırma modeli benimsenmiştir. Evrenden seçilen devlet okulunda ve özel okulda çalışan toplam 40, okulöncesi ve sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada öğretmenlerin görüşleri benimsenerek anket formlarından yararlanılmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak hem anket hem de gözlem yönteminden yararlanılmıştır. Nicel verilerin toplanması amacıyla yapılan anket iki kısımdan oluşturulmuştur. Birinci kısımda kişisel bilgi formu- cinsiyet, yaş dağılımı, eğitim düzeyi, çalışma durumu, mesleki kıdemleri, eğitim verdiği sınıf gibi sorulara yer verilmiştir. İkinci kısımda ise öğretmenlerin okul kurumların fiziki çevre standartlarının uygunluğu ve okullardaki mevcut durumun eğitim ve öğretim yeterlilik düzeylerini değerlendirilmesi açısından ölçek hazırlanmıştır. Nitel verileri toplamak üzere belirlenen okul kurumları ziyaret edilerek gidilerek fiziki çevreleri, okul geneli, sınıfları ve bahçeleri hakkında veri toplama sürecinde okulun fiziksel özelliklerini gözlemde bulunulmuştur.

Araştırmanın Evren – Örneklemi

Araştırmanın evrenine ulaşmak mümkün olmadığı için evreni temsil eden örneklemi, 2021–2022 eğitim–öğretim yılının ikinci döneminde Prizren şehrinde bulunan 6 devlet okulunda 30 sınıf öğretmeni, 1 özel ve 6 devlet okulunda 10 okulöncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Bu çalışmada ulaşılabilir evrenden yararlanarak örneklem alınmıştır.

Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi ve Uygulanması

Tez çalışmasında verilerin toplanmasında karma veri toplama yöntemlerine başvurulmuştur. Karma araştırma yöntemleri, nicel ve nitel toplama araçlarına başvurur ve sınırlıklarını ortadan kaldırmaya, araştırma problemine daha kapsamlı ve açık cevap vermeyi amaçlar. Nicel toplama aracı olarak, araştırmada gözlem yöntemi, nitel toplama aracı olarak ise öğretmenler ile yapılacak görüşmelerde kullanılacak anket formu hazırlanmıştır.

Veri toplama aracı olarak kullanılan anket iki kısımdan oluşmaktadır. Ölçeğin birinci kısmında uygulamaya katılan öğretmenlerin bilgiler bölümü, cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışma süresi, eğitim verdiği sınıf soruları oluşturulmuştur. Ölçeğin ikinci kısmında öğretmenlerin okul kurumlarını incelemesi ve öğretmen görüşlerini araştırılmasına yönelik hazırlanmış toplam 24 sorudan oluşmaktadır.

Soruların oluşturduğu ankette, kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum, şeklinde sıralanarak seçenekleri arasında değerlendirme yapmaları istenmiştir. EK-1'de'de belirtildiği üzere kullanılan ölçeğin örneği verilmiştir.

Türkçe öğrenim gören okullarda ilköğretim ve okulöncesi öğretmenlerle yapılan anket hazır hale getirilip ilgili okul müdürleri ile görüşülme yapılır. Çalışmaya katılacak olan öğretmenlerle tanışarak anket formu hakkında bilgilendirme yapılarak bu formları uygulanması için belirli bir zaman verilir. Araştırmada nicel veri toplama aracı olarak uygulanan anket yüz yüze görüşme ile yapılmaktadır. Çalışmada öncelikle anket formları değerlendirip veriler üzerinde istatistiksel hesaplamalar yapılmıştır. Araştırmada nitel veri toplama aracı olarak kullanılan gözlem, belirlenen kurumları ziyaret edip, okulun fiziki çevrelerini, okulun genelini, iç ve dış mekan özellikleri, okul bahçelerini gözlemleyerek ölçme aracına kaydedilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Çalışmada elde edilen veriler araştırmacı tarafından bilgisayara yüklenmiştir. Yükleme işleminden sonar “Microsoft Word” programından yararlanarak formlardaki yanıtların yüzdeleri hesaplanması ve dağılımı elde edilmiştir. Gözlem formlarından elde edilen veriler “Microsoft Word” programında kaydedilmiştir. İlk olarak araştırmaya dahil edilen kurumlar adlarına “Okul1, Okul2, Okul3” olarak numaralandırılmıştır. Toplanan verilerin çözümlemesinde uzman görüşüne başvurulmuştur.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde elde edilen bulgular sırayla aktarılmıştır. Araştırmanın birinci aşamasında ilköğretim ve anaokulu öğretmenlerinin demografik bilgilerine: cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, mesleki kıdemler ve eğitim verdiği sınıf ile ilgili frekans değerleri ve buna bağlı yüzde hesaplamalarına yer verilmiştir. Araştırmanın ikinci kısmında ilköğretim ve anaokulu öğretmenlerinin çalıştıkları okul kurumların fiziki çevreleri ile ilgili görüşleri yapılan çalışmalarda bulgulara yer verilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın üçüncü kısmında öğretmenlerin çalıştıkları kurumların fiziki çevreleri ile ilgili görüşleri ayrı ayrı tablolar şeklinde düzenlenerek bulgulara yer verilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın dördüncü kısmında ise staj yaptığım okul kurumlarının fiziki çevrelerini incelemek için gözlem çalışmasında bulgulara yer verilmiş ve yorumlanmıştır.

4.1. Katılımcıların Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada ilköğretim ve anaokulu öğretmenlerinin demografik bilgilerine: cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, mesleki kıdemler ve eğitim verdiği sınıf ile ilgili frekans değerleri ve buna bağlı yüzde hesaplamalarına yer verilmiştir. Probleme ilişkin bulgular sunulmuş ve bu bulgulara dayanılarak yorumlar yapılmıştır.

Tablo 4.1.1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı			
Cinsiyet	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde(%)
	Kadın	38	95,0%
	Erkek	2	5,0%
	Toplam	40	100,0%

Tablo 4.1.1.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin 38'(%95.0)'i kadın , 2'i (%5.0) erkek olarak dağılmaktadır.

Tablo 4.1.2. Katılımcıların Eğitim Düzeyi

Katılımcıların eğitim durumuna göre dağılımı			
--	--	--	--

	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde(%)
Eğitim Durumu	Yüksekokul	1	2,5%
	Üniversite	35	87,5%
	Yüksek Lisans	4	10,0%
	Doktora	0	0,0%
	Toplam	40	100,0%

Tablo 4.1.3'te görüldüğü gibi 1'i (%2.5) yüksekokul mezunu, 35'i (%87.5) Üniversite mezunu, 4'ü (%10,0) yüksek lisans mezunu ve 0'ı (%0.0) doktora mezunu olarak sıralanmaktadır.

Tablo 4.1.4. Katılımcıların Çalışma Durumu

Katılımcıların şu an çalıştıkları kurumda çalışma durumu			
	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde(%)
Çalışma Durumu	Devlet okulunda	38	95,0%
	Özel okulda	2	5,0%
	Çalışmıyor	0	0,0%
	Toplam	40	100,0%

Tablo 4.1.4'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin 37'si (% 92,5) devlet okulunda, 3'ü (%7, 5) özel okulda çalışan öğretmenler olarak dağılmaktadır.

Tablo 4.1.5. Katılımcıların Çalıştıkları Kurumda Mesleki Kıdemleri

Katılımcıların mesleki kıdemleri			
	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde(%)
Çalışma Süresi	1-5 yıl	7	17,5%
	6-10 yıl	5	12,5%
	11-15 yıl	11	27,5%
	16 ve üstü	17	42,5%
	Toplam	40	100,0%

Tablo 4.1.2’de görüldüğü gibi 7’si (%17,5) 1-5 yıl arasında, 5’i (%12,5) 6-10 yıl arasında, 11’i (%27,5) 11-15 yıl arasında, 17’si (%42,5) 16 yıl ve üstü şeklinde çalıştıkları kurumda çalışma süreleri olarak dağılım göstermiştir. Genel olarak çalışma süresi 16 yıl üstü arasında olan öğretmenler bulunmaktadır.

Tablo 4.1.3. Katılımcıların Eğitim Verdiği Sınıf

Katılımcıların eğitim verdiği sınıfa göre dağılımı			
Eğitim Verdiği Sınıf	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde(%)
	Okulöncesi Öğretmenliği	10	25,0%
	Birinci Sınıf öğretmeni	7	17,5%
	İkinci Sınıf öğretmeni	7	17,5%
	Üçüncü Sınıf öğretmeni	5	12,5%
	Dördüncü Sınıf öğretmeni	5	12,5%
	Beşinci Sınıf öğretmeni	6	15,0%
	Toplam	40	100,0%

Tablo 4.1.3’te görüldüğü gibi 10’u (%25,0) okulöncesi öğretmeni, 7’s’ (%17,5) birinci sınıf öğretmeni, 7’s’ (%17,5) ikinci sınıf öğretmeni, 5’i (%12,5) üçüncü sınıf öğretmeni, 5’i (%12,5) dördüncü sınıf öğretmeni, 6’sı (%15,0) beşinci sınıf öğretmeni katılım sağlayarak yüzdelik oranı sağlanmıştır.

4.2. Okul Kurumlarının Fiziksel Çevrelerinin İncelenmesine Yönelik Bulgular

Tablo 4.2.1. Okul Şehir Trafğinde Sesten Uzakta ve Yeşillikler İçindedir değişkenine göre bulgular

Okul Şehir Trafğinde Sesten Uzakta ve Yeşillikler İçindedir		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	6	15,0%
Katılıyorum	14	35,0%

Kararsızım	3	7,5%
Katılmıyorum	13	32,5%
Kesinlikle Katılmıyorum	4	10,0%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.1.'de görüldüğü gibi soru 1'e bakıldığında "Okul Şehir Trafiğinde Sesten Uzakta ve Yeşillikler İçindedir." görüşüne 6'sı (%15,0) kesinlikle katılıyorum, 14'ü (%35,0) katılıyorum, 3'ü (%7,5) kararsızım, 13'ü (%32,5) katılmıyorum ve 4'ü (%10,0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Araştırma doğrultusundaki sonuçlara göre okul şehir trafiğinden, sestense uzakta ve yeşillikler içindedir sonucunda katılımcıların çoğu katılırken, bir kısmı katılmıyor ve bir kısmı da bu görüşe kesinlikle katılmaktadır.

Tablo 4.2.2. "Okulun Kullanım Alanları, Okulun Eğitim Hedefleri Doğrultusunda Kullanılmaktadır" değişkenine göre bulgular.

Okulun Kullanım Alanları, Okulun Eğitim Hedefleri Doğrultusunda Kullanılmaktadır.

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	11	27,5%
Katılıyorum	22	55,0%
Kararsızım	4	10,0%
Katılmıyorum	2	5,0%
Kesinlikle Katılmıyorum	1	2,5%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.2'de görüldüğü gibi soru 2'ye bakıldığında "Okulun Kullanım Alanları, Okulun Eğitim Hedefleri Doğrultusunda Kullanılmaktadır" görüşüne 11'i (%27,5) kesinlikle katılıyorum, 22'si (%55,0) katılıyorum, 4'ü (%10,0) kararsızım, 2'si (%5,0) katılmıyorum ve 1'i (%2,5) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Araştırma doğrultusunda okulun kullanım alanları, okulun eğitim hedefleri doğrultusunda kullanıldığı sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.2.3. "Okul Binası Yeterince Büyüktür" değişkenine göre bulgular

Okul Binası Yeterince Büyüktür		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	15	37,5%
Katılıyorum	14	35,0%
Kararsızım	3	7,5%
Katılmıyorum	3	7,5%
Kesinlikle Katılmıyorum	5	12,5%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.3'te görüldüğü gibi soru 3'e bakıldığında "Okul Binası Yeterince Büyüktür" görüşüne 15'i (%37,5) kesinlikle katılıyorum, 14'ü (%35,0) katılıyorum, 3'ü (%7,5) kararsızım, 3'ü (%7,5) katılmıyorum ve 5'i (%12,5) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Bu verilerin sonucunda öğretmenlerin çoğu okul binası yeterince büyük olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.2.4. "Okulda Sınıf Dışına Çıkılarak Alternative ve Çalışma Alanlarına Yer Verilmektedir" değişkenine göre bulgular

Okulda Sınıf Dışına Çıkılarak Alternative ve Çalışma Alanlarına Yer Verilmektedir.

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	12	30,0%
Katılıyorum	18	45,0%
Kararsızım	3	7,5%
Katılmıyorum	4	10,0%
Kesinlikle Katılmıyorum	3	7,5%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.4'de görüldüğü gibi soru 4'e bakıldığında "Okulda Sınıf Dışına Çıkılarak Alternative ve Çalışma Alanlarına Yer Verilmektedir" görüşüne 12'si (%30,0) kesinlikle katılıyorum, 18'i (%45,0) katılıyorum, 3'ü (%7,5) kararsızım, 4'ü (%10,0) katılmıyorum ve 3'ü

(%7,5) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Araştırma sonucunda okulda sınıf dışına çıkılarak alternative ve çalışma alanlarına yer verildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.2.5. “Okulun Isınma-Aydınlatma ve Havalandırma Sistemleri Mevcuttur” değişkenine göre bulgular

Okulun Isınma-Aydınlatma ve Havalandırma Sistemleri Mevcuttur.		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	13	32,5%
Katılıyorum	15	37,5%
Kararsızım	5	12,5%
Katılmıyorum	2	5,0%
Kesinlikle Katılmıyorum	5	12,5%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.5’e görüldüğü gibi soru 5’e bakıldığında” Okulun Isınma-Aydınlatma ve Havalandırma Sistemleri Mevcuttur” görüşüne 13’ü (%32,5) kesinlikle katılıyorum, 15’i (%37,5) katılıyorum, 5’i (%12,5) kararsızım, 2’si (%5,0) katılmıyorum ve 5’i (%12,5) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Verilerin sonuçlarına göre okulun ısınma-aydınlatma ve havalandırma sistemlerin mevcut olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.2.6. “Okul Binasının Dış Görünümü, Sıcak ve Eğlenceli, Dış Cephesi Renkli ve Dikkat Çekicidir” değişkenine göre bulgular

Okul Binasının Dış Görünümü, Sıcak ve Eğlenceli, Dış Cephesi Renkli ve Dikkat Çekicidir.		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	11	27,5%
Katılıyorum	23	57,5%
Kararsızım	4	10,0%
Katılmıyorum	2	5,0%
Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.6. ‘da görüldüğü gibi soru 6’ya bakıldığında “Okul Binasının Dış Görünümü, Sıcak ve Eğlenceli, Dış Cephesi Renkli ve Dikkat Çekicidir” görüşüne 11’i (%27,5) kesinlikle katılıyorum, 23’ü (%57,5) katılıyorum, 4’ü (%10,0) kararsızım, 2’si (%5,0) katılmıyorum ve 0’ı (%0,0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Araştırmanın bu veriler kısmında okul binasının dış görünümü, sıcak ve eğlenceli, dış cephesi renkli ve dikkat çekici olduğu sonucuna varılmaktadır.

Tablo 4.2.7. “Okul Binasında Ek Eğitsel Alanlar Yer Alır” değişkenine göre bulgular

Okul Binasında Ek Eğitsel Alanlar Yer Alır.		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	7	17,5%
Katılıyorum	20	50,0%
Kararsızım	5	12,5%
Katılmıyorum	4	10,0%
Kesinlikle Katılmıyorum	4	10,0%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.7. ‘de görüldüğü gibi soru 7’ye bakıldığında “Okul Binasında Ek Eğitsel Alanlar Yer Alması” görüşüne 7’si (%17,5) kesinlikle katılıyorum, 20’si (%50,0) katılıyorum, 5’i (%12,5) kararsızım, 4’ü (%10,0) katılmıyorum ve 4’ü (%10,0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Veri sonuçları değerlendirildiğinde öğretmenlerin çoğu okul binasında ek eğitsel alanların yer aldığı görüşüne daha fazla katılım görülmektedir.

Tablo 4.2.8. “Okulda Okul Öncesi Öğrenciler için Öğrenme Ortamları Sağlık Koşullarına Uygun, Güvenli ve İşlevsel Bir Şekilde Donatılmaktadır” değişkenine göre bulgular.

Okulda Okul Öncesi Öğrenciler için Öğrenme Ortamları Sağlık Koşullarına Uygun, Güvenli ve İşlevsel Bir Şekilde Donatılmaktadır.		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	11	27,5%
Katılıyorum	22	55,0%
Kararsızım	6	15,0%
Katılmıyorum	0	0,0%

Kesinlikle Katılmıyorum	1	2,5%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.8`de görüldüğü gibi soru 8`e bakıldığında” Okulda Okul Öncesi Öğrenciler için Öğrenme Ortamları Sağlık Koşullarına Uygun, Güvenli ve İşlevsel Bir Şekilde Donatılmaktadır.” görüşüne 11`i (%27,5) kesinlikle katılıyorum, 22`si (%55,0) katılıyorum, 6`sı (%15,0) kararsızım, 0`ı (%0,0) katılmıyorum ve 1`i (%2,5) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Araştırma sonuçlarında öğretmenlerin çoğu okulda okulöncesi öğrenciler için öğrenme ortamları sağlık koşullarına uygun, güvenli ve işlevsel bir şekilde donatıldığı görüşüne varılır.

Tablo 4.2.9. “Okulda İlk Yardım Odası ve İlk Yardım Materyalleri Bulunmaktadır” değişkenine göre bulgular

Okulda İlk Yardım Odası ve İlk Yardım Materyalleri Bulunmaktadır.		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	3	7,5%
Katılıyorum	19	47,5%
Kararsızım	6	15,0%
Katılmıyorum	8	20,0%
Kesinlikle Katılmıyorum	4	10,0%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.9`da görüldüğü gibi soru 9`a bakıldığında “Okulda İlk Yardım Odası ve İlk Yardım Materyalleri Bulunmaktadır” görüşüne 3`ü (%7,5) katılıyorum, 19`ü (%47,5) katılıyorum, 6`sı (%15,0) kararsızım, 8`i (%20,0) katılmıyorum ve 4`ü (%10,0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin çoğu okulda ilk yardım odası ve ilk yardım materyallerin bulunduğu görüşüne varılmıştır.

Tablo 4.2.10. “Okul Tuvaletleri Çocukların Yaşlarına Göre Uygun ve İhtiyaçlarını Karşılacak Niteliktedir” değişkenine göre bulgular.

Okul Tuvaletleri Çocukların Yaşlarına Göre Uygun ve İhtiyaçlarını Karşılacak Niteliktedir.		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	7	17,5%

Katılıyorum	19	47,5%
Kararsızım	7	17,5%
Katılmıyorum	1	2,5%
Kesinlikle Katılmıyorum	6	15,0%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.10`da görüldüğü gibi soru 10`a bakıldığında “Okul Tuvaletleri Çocukların Yaşlarına Göre Uygun ve İhtiyaçlarını Karşılacak Niteliktedir” görüşüne 7’si (%17,5) kesinlikle katılıyorum, 19’u (%47,5) katılıyorum, 7’si (%15,0) kararsızım, 1’i (%2,5) katılmıyorum ve 6’si (%15,0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Araştırmada bulunan veriler doğrultusunda okul tuvaletleri çocukların yaşlarına göre uygun olduğu, ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olduğu ve sağlığa uygun bir şekilde temizlik yapılmasına dikkat edildiği sonucuna varılmaktadır.

Tablo 4.2.11. “Okul Engelli Öğrenciler İçin İhtiyaçlarını Karşılar ve Belli Bölümleri Engelli Öğrencilere Yönelik Tasarlanmıştır” değişkenine göre bulgular

Okul Engelli Öğrenciler İçin İhtiyaçlarını Karşılar ve Belli Bölümleri Engelli Öğrencilere Yönelik Tasarlanmıştır		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	3	7,5%
Katılıyorum	15	37,5%
Kararsızım	8	20,0%
Katılmıyorum	10	25,0%
Kesinlikle Katılmıyorum	4	10,0%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.11`de görüldüğü gibi soru 11`e bakıldığında “Okul Engelli Öğrenciler İçin İhtiyaçlarını Karşılar ve Belli Bölümleri Engelli Öğrencilere Yönelik Tasarlanmıştır” görüşüne 3’ü (%7,5) katılıyorum, 15’i (%37,5) katılıyorum, 8’i (%20,0) kararsızım, 10’u (%25,0) katılmıyorum ve 4’ü (%10,0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Araştırma sonuçlarına göre okul engelli öğrenciler için ihtiyaçlarını karşılar ve belli bölümleri engelli öğrencilere yönelik tasarlanması görüşünde öğretmenlerin çoğu katılırken, bir kısmı kararsız iken ve bir kısmı da bu görüşe katılmamaktadır.

Tablo 4.2.12. “Okulumuzda Temizlik, Düzen, İç ve Dış Güvenliği Sağlanmaktadır” değişkenine göre bulgular

Okulumuzda Temizlik,Düzen, İç ve Dış Güvenliği Sağlanmaktadır.		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	10	25,0%
Katılıyorum	23	57,5%
Kararsızım	3	7,5%
Katılmıyorum	1	2,5%
Kesinlikle Katılmıyorum	3	7,5%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.12. ‘de görüldüğü gibi soru 12’ye bakıldığında “Okulumuzda Temizlik, Düzen, İç ve Dış Güvenliği Sağlanmaktadır” görüşüne 10’u (%25,0) katılıyorum, 23’ü (%57,5) katılıyorum, 3’ü (%7,5) kararsızım, 1’i (%2,5) katılmıyorum ve 3’ü (%7,5) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Veri sonuçlarına göre öğretmenlerin çoğu okulumuzda temizlik, düzen, iç ve dış güvenliği sağlanması görüşüne katılmaktadır.

Tablo 4.2.13. “Okul Yöneticisi, Öğretmenlere, Öğrencilere, Eğitim ve Öğrenmeye Ait Yaklaşımları Anlar ve Uygulamalara Liderlik Yapar” değişkenine göre bulgular

Okul Yöneticisi, Öğretmenlere, Öğrencilere, Eğitim ve Öğrenmeye Ait Yaklaşımları Anlar ve Uygulamalara Liderlik Yapar.		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	7	17,5%
Katılıyorum	21	52,5%
Kararsızım	8	20,0%
Katılmıyorum	3	7,5%
Kesinlikle Katılmıyorum	1	2,5%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.13te görüldüğü gibi soru 13'e bakıldığında "Okul Yöneticisi, Öğretmenlere, Öğrencilere, Eğitim ve Öğrenmeye Ait Yaklaşımları Anlar ve Uygulamalara Liderlik Yapar" görüşüne 7'si (%17,5) katılıyorum, 21'i (%52,5) katılıyorum, 8'i (%20,0) kararsızım, 3'ü (%7,5) katılmıyorum ve 1'i (%2,5) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Araştırmada elde edilen veriler kısmında okul yöneticisi, öğretmenlere, öğrencilere, eğitim ve öğrenmeye ait yaklaşımları anlar ve uygulamalara liderlik yapar sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.2.14. "Okulda Sınıflara Yapılan Araç-Gereç Dağıtımında Eşitlik İlkesi Uygulanmaktadır" değişkenine yönelik bulgular

Okulda Sınıflara Yapılan Araç-Gereç Dağıtımında Eşitlik İlkesi Uygulanmaktadır.		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	10	25,0%
Katılıyorum	17	42,5%
Kararsızım	9	22,5%
Katılmıyorum	2	5,0%
Kesinlikle Katılmıyorum	2	5,0%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.14'te görüldüğü gibi soru 14'e bakıldığında "Okulda Sınıflara Yapılan Araç-Gereç Dağıtımında Eşitlik İlkesi Uygulanmaktadır" görüşüne 10'u (%25,0) katılıyorum, 17'si (%42,5) katılıyorum, 9'u (%22,5) kararsızım, 2'si (%5,0) katılmıyorum ve 2'si (%5,0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Araştırmanın doğrultusunda elde edilen verilere bakıldığında okulda sınıflara yapılan araç-gereç dağıtımında eşitlik ilkesi uygulanmaktadır sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.2.15. "Sınıfın Duvarları Öğrenci Gelişimine Uygun Renktedir" değişkenine yönelik bulgular

Sınıfın Duvarları Öğrenci Gelişimine Uygun Renktedir.		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	9	22,5%

Katılıyorum	23	57,5%
Kararsızım	3	7,5%
Katılmıyorum	3	7,5%
Kesinlikle Katılmıyorum	2	5,0%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.15'te görüldüğü gibi soru 15'e bakıldığında "Sınıfın Duvarları Öğrenci Gelişimine Uygun Renktedir" görüşüne 9'u (%22,5) katılıyorum, 23'ü (%57,5) katılıyorum, 3'ü (%7,5) kararsızım, 3'ü (%7,5) katılmıyorum ve 2'si (%5,0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Bu veriler sonucunda öğretmenlerin çoğu sınıfın duvarları öğrenci gelişimine uygun renkte olduğu görüşüne varılmıştır.

Tablo 4.2.16. "Mobilyalar Çocukların Boyunda ve Gelişimsel Düzeylerine Uygundur" değişkenine yönelik bulgular

Mobilyalar Çocukların Boyunda ve Gelişimsel Düzeylerine Uygundur.		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	11	27,5%
Katılıyorum	20	50,0%
Kararsızım	3	7,5%
Katılmıyorum	4	10,0%
Kesinlikle Katılmıyorum	2	5,0%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.16'da görüldüğü gibi soru 16'ya bakıldığında "Mobilyalar Çocukların Boyunda ve Gelişimsel Düzeylerine Uygundur" görüşüne 9'u (%22,5) katılıyorum, 23'ü (%57,5) katılıyorum, 3'ü (%7,5) kararsızım, 3'ü (%7,5) katılmıyorum ve 2'si (%5,0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Elde edilen veriler sonucuna göre öğretmenler mobilyalar çocukların boyunda ve gelişimsel düzeylerine uygun olduğu görüşüne katılarak sonuca varılmıştır.

Tablo 4.2.17. "Sınıflarda Çocukların Gelişimini Destekleyen Teknolojik Araç-Gereçleri (Projeksiyon, Bilgisayar, Akıllı Tahta ve Ses Sistemi) Bulunmaktadır" değişkenine yönelik bulgular

Sınıflarda Çocukların Gelişimini Destekleyen Teknolojik Araç-Gereçleri (Projeksiyon, Bilgisayar, Akıllı Tahta ve Ses Sistemi) Bulunmaktadır.

	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	10	25,0%
Katılıyorum	24	60,0%
Kararsızım	3	7,5%
Katılmıyorum	1	2,5%
Kesinlikle Katılmıyorum	2	5,0%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.17’de görüldüğü gibi soru 19’a bakıldığında “Sınıflarda Çocukların Gelişimini Destekleyen Teknolojik Araç-Gereçleri (Projeksiyon, Bilgisayar, Akıllı Tahta ve Ses Sistemi) Bulunmaktadır” görüşüne 10’u (%25,0) katılıyorum, 24’ü (%60,0) katılıyorum, 3’ü (%7,5) kararsızım, 1’i (%2,5) katılmıyorum ve 2’si (%5,0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Elde edilen veriler doğrultusunda sınıflarda çocukların gelişimini destekleyen teknolojik araç-gereçleri (projeksiyon, bilgisayar, akıllı tahta ve ses sistemi) bulunmaktadır sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.2.18. Sınıfın Genişliği Oldukça Yeterlidir” değişkenine yönelik bulgular

Sınıfın Genişliği Oldukça Yeterlidir.		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	12	30,0%
Katılıyorum	14	35,0%
Kararsızım	6	15,0%
Katılmıyorum	6	15,0%
Kesinlikle Katılmıyorum	2	5,0%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.18’de görüldüğü gibi soru 20’ye bakıldığında “Sınıfın Genişliği Oldukça Yeterlidir” görüşüne 12’si (%30,0) kesinlikle katılıyorum, 14’ü (%35,0) katılıyorum, 6’sı (%15,0) kararsızım, 6’sı (%15,0) katılmıyorum ve 2’si (%5,0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Bu araştırma sonucuna bakıldığında öğretmenlerin çoğunluğu sınıfın genişliği oldukça yeterli olduğu görüşüne varılmıştır.

Tablo 4.2.19. “Okul Bahçesinde Uygun Yerlere Çöp Kutuları Yerleştirilmiştir” değişkenine yönelik bulgular

Okul Bahçesinde Uygun Yerlere Çöp Kutuları Yerleştirilmiştir.		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	12	30,0%
Katılıyorum	20	50,0%
Kararsızım	2	5,0%
Katılmıyorum	2	5,0%
Kesinlikle Katılmıyorum	4	10,0%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.19’te görüldüğü gibi soru 23’e bakıldığında “Okul Bahçesinde Uygun Yerlere Çöp Kutuları Yerleştirilmiştir” görüşüne 12’si (%30,0) kesinlikle katılıyorum, 20’si (%50,0) katılıyorum, 2’si (%7,5) kararsızım, 2’si (%5,0) katılmıyorum ve 4’ü (%10,0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Veri sonuçlarına göre okul bahçesinde uygun yerlere çöp kutuları yerleştirildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.2.20. “Okul Bahçesinde Yeşil Dokuya Yeterince Yer Verilmiştir” değişkenine yönelik bulgular

Okul Bahçesinde Yeşil Dokuya Yeterince Yer Verilmiştir.		
	Frekans(n)	Yüzde(%)
Kesinlikle Katılıyorum	10	25,0%
Katılıyorum	21	52,5%
Kararsızım	8	20,0%
Katılmıyorum	1	2,5%
Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0%
Toplam	40	100,0%

Tablo 4.2.20`de görüldüğü gibi soru 24`e bakıldığında “Okul Bahçesinde Yeşil Dokuya Yeterince Yer Verilmiştir” görüşüne 10`u (%25,0) kesinlikle katılıyorum, 21`i (%52,5) katılıyorum, 8`i (%20,0) kararsızım, 1`i (%2,5) katılmıyorum ve 0`ı (%0,0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Bu veri sonuçlarına göre öğretmenlerin çoğunluğu okul bahçesinde yeşil dokuya yeterince yer verildiği görüşüne katılarak sonuca varılmıştır.

raştırmada görüldüğü gibi O1 okul binasının dış görünümü sıcak ve eğlenceli dış cephesi renkli ve dikkat çekicidir. Okul tuvaletleri çocukların yaşlarına göre uygun ve ihtiyaçlarını karşılayacak niteliktedir. Okulun belli bölümleri engelli öğrenciler için tasarlanmıştır. Okul bahçesinde yeşil dokuya yeterince yer verilmemiş ve bulunduğu yer yeşillikten uzak şehir trafiğine yakındır. Sınıfların genişliği yeterli olmadığı görüşüne varılmıştır. Okul yöneticisi öğretmene, öğrencilere, eğitim ve öğrenmeye ait yaklaşımları anlar, etkinlik ve uygulamalara yeterince imkan ve fırsat sağlar. Sınıflarda çocukların gelişimini destekleyen teknolojik araç-gereçler (projeksiyon, bilgisayar, akıllı tahta ve ses sistemi) bulunmaktadır.

4.3. Okul Kurumlarına Dair Gözlemlere Yönelik Bulgular

Eğitimin yapıldığı en önemli mekanlardan biri olan okullar, sahip olması gereken fiziksel özellikleri şunlardır. İdeal bir okul öncelikle binası yeterince geniş, şehir trafiğinden ve sesten uzakta olmalıdır. Binanın etrafında geniş bir bahçeye, oyun oynama alanına ve eğitsel aktivitelerin yapıldığı ek bir alana sahip olmalıdır. Binanın iç ve dış görünümü sıcak, eğlenceli ve dikkat çekici nitelikte görünmelidir. Okulun ısınma, aydınlatma ve havalandırma sistemleri de dahil ayrıca temizliğe ve düzene özen gösterilmelidir. Okulda spor salonu, kütüphane, eğitsel alanlar, tuvaletler, teknolojik araç gereçler olmalıdır. Okuldaki tuvaletler çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte ve gelişim düzeylerine göre tasarlanmalıdır. Sınıflardaki duvarlar uygun renkte, masa ve sandalyeler çocukların gelişim düzeylerine göre düzenlenmeli ve sivri kısımları kaplı olmalıdır. Sınıflarda projeksiyon, akıllı tahta, eğitim materyallerin konulduğu raflar olmalıdır. Okulöncesi sınıflarda eğitsel materyaller bulunmalıdır.

1.Okul
O1 okulunun fiziksel çevrelerinin incelendiği çalışmada okulun binası yeterince büyük, bahçesi okulun arka tarafında küçük bir alana sahip fakat yeşil dokuya yeterince yer verilmemiştir. Okul binasının dış cephesi renkli, eğlenceli ve dikkat çekicidir. Okulun çevresinde yer alan duvar yüksekliği yeterlidir. Okulun sadece bir köşesinde geri dönüşümlü çöp kutuları yerleştirilmiş ancak

çöp kutuları öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak büyüklükte ve sayıda değildir. Okulda eğitsel alanlar (bilgisayar odası, spor salonu) yer almaktadır, Ayrıca okulda ek eğitsel aktivitelere yer verilmektedir. Okulda engelli öğrencilere eğitim verildiği için ihtiyaçlarını karşılayacak belli bölümler engelli öğrencilere yönelik tasarlanmıştır. Sınıflar yeterince geniş ısınma, havalandırma ve aydınlatma sistemlerinin yeterli olduğunu, fakat okul öncesi sınıfların geniş olmadığı gibi aydınlatma ve havalandırma koşullarının da yetersiz olduğunu düşünüyorum. İlköğretim sınıflarında masa ve sandalyeler düzenli, çocukların boyunda ve gelişim düzeyinde, okulöncesi sınıflarda ise masa ve sandalyeler düzenli fakat sivri kısımları kaplanmamıştır. Sınıflarda çocukların gelişimini destekleyen teknolojik araç-gereçleri (projeksiyon, bilgisayar, akıllı tahta ve ses sistemi) bulunmaktadır. Okulda engelli öğrencilerine, okulöncesi öğrencilerine ve diğer öğrenciler için özel tuvaletler yapılmış ve ihtiyaçlarını karşılayacak sayıdadır. Her sınıfın kendine özel eğitim materyallerinin konulduğu dolaplar bulunmaktadır. Okulda temizlik odası, ilk yardım odası, dış hekimi odası, pedagoğ odası bulunmaktadır. Okulda tehlike alanlarında kullanılacak yangın çıkışları ve merdivenleri bulunmaktadır.

2.Okul

O2 Okulunun fiziksel çevrelerinin incelendiği çalışmada okul binası yeterince büyüktür. Okul dış mekanında çok güzel bir bahçesi, oyun alanları, eğitim etkinliklerin gerçekleştiği alanlar yer almaktadır. Okul çevresi duvar, çit ve bitki örtüsünün yüksekliği yeterlidir. Okulun arka tarafında spor aktivitelerin gerçekleştiği alan yer almaktadır. Okulun dış görünümü oldukça renkli ve eğlenceli, dış cephesi dikkat çekicidir. Okulda yeşil dokuya ve çöp kutularına yeterince yer verilmiştir. Okulda engelli öğrenciler için belli bölümler tasarlanmıştır. Okuldaki ısıtma, aydınlatma ve havalandırma sistemleri yeterli fakat bodrum katında bulunan sınıflar için havalandırma sistemi yetersiz olduğunu düşünüyorum. Okulun binasında ek eğitsel alanlara, aktivitelere yer verilmektedir. Temizlik ve düzen açısından yeterince uygun gözükmektedir. Okul kütüphanesi çok güzel bir şekilde tasarlanmıştır. Sınıfın duvarları öğrenci gelişimine uygun renktedir. Sınıflardaki mobilyalar çocukların gelişimine uygun ve okulöncesi çocuklar için de özel bir şekilde tasarlanmıştır. Sınıf içindeki mobilyalar çocukların fiziksel sağlığını tehdit edebilecek özellikler içermemektedir. Sınıflarda eğitim materyallerinin konulduğu dolaplar bulunmaktadır. Okulöncesi sınıfları aydınlatma açısından yetersizdir. Ayrıca öğrenme materyalleri ve öğrenme alanları açısından yetersizdir. Okulda ek eğitsel alanlarına ve aktivitelere yer verilmektedir. Okulda dış hekimi odası bulunmaktadır.

3.Okul

O3 okulunun fiziksel çevresinin incelendiğinde okul binası yeterince büyüktür. Hem ön hem arka tarafında bahçe ve oyun alanlarına yer verilmiştir. Okulun dış görünümü sıcak ve eğlencelidir. Okulda yer alan duvar, çit ve bitki örtüsünün yüksekliği uygundur. Ayrıca çöp kutularına yeterince yer verilmiştir. Okulun koridorlarında eğitim materyallerin bulunduğu dolaplar bulunmaktadır, Okuldaki tuvaletler çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak niteliktedir. Engelli öğrencilere yönelik tasarlanmış bazı alanlar mevcuttur. Okulun ısınma, aydınlatma ve havalandırma sistemleri yeterli düzeydedir. Sınıflar oldukça geniş ve pencereleri yeterince ışık alacak büyüklüktedir. Sınıfların duvarları öğrenci gelişimine uygun renktedir. Mobilyalar öğrencilerin boyunda ve gelişimsel düzeydedir. Sınıf içindeki mobilyalar çocukların fiziksel sağlığını tehdit edebilecek özellikler yer almamaktadır. Okul öncesi sınıflarda masa ve sandalyeler düzenli, sivri kısımları kaplı haldedir. Sınıfta iyi düzenlenmiş oyun alanları eğitim materyallerin konulduğu dolaplar mevcuttur (Kitap köşesi, evcilik köşesi, kukla köşesi, fen ve doğa köşesi, müzik köşesi). Sınıfta bulunan öğrenme merkezleri çocuğun fiziksel büyüme ve hareket gelişimini destekler. Okul öncesi sınıfların girişleri okulun arka tarafından tasarlanmış. Sınıflarda yapılan araç-gereç dağıtımında herkeze eşitlik ilkesi uygulanmaktadır. O3 okulunda yeşil dokuya ve çöp kutularına yeterince yer verilmiş. Okulda temizlik, düzen, iç ve dış güvenliği sağlanmaktadır.

Tablo 4.4.1. Staj Yaptığım Okul Kurumlarına Dair Gözlemle

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç

Sonuç bölümünde araştırma verilerin analiziyle elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir.

Yapılan araştırmada, 2021-2022 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde. Prizren şehrinde bulunan 6 devlet ilköğretim okulunda görev yapan 30 sınıf öğretmeniyle, 6 devlet ve 1 özelde bulunan 10 anaokulu öğretmenlerin çalıştıkları okulların fiziki donanım ve yeterlik durumlarını, yöneticilerin öğrenci ve öğretmenlerle olan tutumu, engelli öğrenciler için tasarım durumları, iç ve dış mekan özelliklerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Ayrıca Prizren şehrindeki okulöncesi ve ilköğretim kurumların iç ve dış mekan özelliklerini ortaya koymak ve var olan materyalleri belirlemek amacıyla 3 devlet okulunda gözlemler yapılmıştır.

Bu bölümde araştırma verilerinin analiziyle elde edilen bulgulardan ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

Anaokulu ve sınıf öğretmenlerine yapılan araştırma sonuçlarına göre şu sonuçlar elde edilmiştir. Anket çalışmasında elde edilen veriler iki şekilde değerlendirilmiştir.

- Genel Değerlendirme
- Okul Kurumlarına Göre Değerlendirme

Araştırmada istatistiksel veriler incelendiğinde cinsiyet arası durum karşılaştırıldığında katılımcıların kadın öğretmen sayısı 38, erkek öğretmen sayısı 2 dir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kadın katılımcı sayısı çok daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların yaş aralığına bakıldığında çoğunluk 36-40, 42-50, ve 50 ve üstü yaş aralığında, çoğu üniversite mezunu olduğu görülmüştür.

Katılımcıların mesleki kıdem yılı olarak çoğunluk 11-15 yıl ve 16 yıl ve üstü şeklinde eğitim vermiş öğretmenlerdir. Katılımcıların 30 sı sınıf öğretmeni, 10 okulöncesi öğretmenlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 38 devlet okulunda, 2 özel anaokulunda olan öğretmenler ankete katıldıkları görülmüştür. Anket çalışmasına genel değerlendirmeye bakacak olursak, okul

şehir trafiğinden, sesten uzakta ve yeşilikler içindedir görüşüne hakimdir. Katılımcıların % 42, okul şehir trafiğinden, sesten uzakta ve yeşilikler içinde yeterli olmadığı görüşüne sahiptir.

Okulların eğitim hedefleri doğrultusunda ve okulun kullanım alanlarının öğretmenlerin görüşlerine göre uygun olduğu belirlenmiştir. Okul binalarının büyüklüğü yeterince büyük olduğu görüşüne varılmıştır. Katılımcıların % 20 bu görüşe sahip değildir. Okulda sınıf dışında çıkılarak alternative ve çalışma alanlarına yeterince önem verilmektedir. Katılımcıların %17 si bu görüşe sahip değildir. Okullarda ısıtma-aydınlanma ve havalandırma sistemlerinin mevcut olduğu görüşüne varılmıştır. Katılımcıların %17 si bu görüşe sahip değildir. Okul binalarının dış görünümü uygun, sıcak ve eğlenceli, dış cephesi renkli ve dikkat çekici olduğu görüşü çoğunluk tarafından desteklenmiştir. Okul binalarında ek eğitsel alanlara yeterince önem verilmektedir. Fakat bazı katılımcıların bu görüşe sahip değildir.

Okul öncesi öğrenciler için öğrenme ortamı sağlık koşullarına uygun, güvenli ve işlevsel bir şekilde donatılarak kullanıldığına ilişkin görüşü bulunmaktadır. Okullarda yer alan ilk yardım odası ve ilk yardım materyalleri yeterli olduğu görüşü sahiptir. Katılımcıların %30 bu görüşe sahip değildir. Okullardaki tuvaletlerin öğrenci yaşlarına göre yeterince uygun ve öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olduğu görüşü hakimdir. Yaklaşık olarak %17 oranda kararsız ve %17 oranında kesinlikle katılmıyorum görüşü ile katılımcıların öğrenciler için yaşlarına uygun ve ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte tuvaletlerin yeterli olmadığı görüşü ortaya çıkmaktadır.

Engelli öğrencilere yönelik tasarlanan ortamların yeterli olduğu ve ihtiyaçlarını karşılayacak kapasitede olduğu görüşü çoğunluk tarafından desteklenmiştir. Katılımcıların %20'si kararsız, %35'i katılmıyorum görüşü ile engelli öğrenciler için yeterli alan ve ihtiyaçlarını karşılayacak kapasitede olmadığı görüşü ortaya çıkmaktadır. Okullarda temizlik ve düzen uygun olduğu, iç ve dış güvenliği kontrolünün sağlandığı görüşü çoğunluk tarafından desteklenmektedir. Eğitim ve öğretime, ait yaklaşımları anlaması ve uygulamalara liderlik yapılması konusunda okul yöneticilerinin yeterli olduğu, öğretmen ve öğrencileri desteklediği görüşüne varılmıştır. Katılımcıların %20'si bu görüşe kararsız kalmıştır. Sınıflarda yapılan araç-gereç dağıtımında eşitlik ilkesinin sağlandığı görüşü hakimdir. Ancak bu durumda katılımcıların %22 si kararsız görüşüne sahiptir.

Sınıfların duvar boyalarının öğrencilerin gelişimlerine uygun renkte boyandığı çoğunluk görüşü bulunmaktadır. Mobilyalar çocukların boyunda ve gelişimsel düzeylerine uygun olduğu görüşü

hakimdir. Fakat katılımcıların %15'i bu görüşe sahip değildir. Sınıflarda bulunan mobilyaların sivri kısımları yeterince kaplanmıştır. Bazı katılımcılar bu görüşe sahip değildir.

Sınıflar çocukların fiziksel büyüme ve hareket gelişimini destekleyen uygun malzemeler ile yapıldığı görüşü hakimdir. Katılımcıların %20 oranında kararsız, %20 oranında katılmıyorum görüşüne sahiptir. Sınıflarda çocukların gelişimini destekleyen teknolojik araç-gereçleri bulunduğu görüşü ortaya çıkmaktadır. Sınıfların genişliği oldukça yeterlidir görüşünde çoğunluk tarafından desteklenmektedir. Sınıflarda yer alan materyaller çeşitliliğine ve eğitsel değerine göre Eğitim Bakanlığı tarafından sağlandığı görüşüne varılmıştır. Katılımcıların %20' si Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanmadığı görüşüne sahiptir. Sınıflarda bulunan öğrenme merkezleri çocukların fiziksel büyüme ve hareket gelişimini yeterince desteklediği görüşüne varılmıştır. Okul bahçelerinde uygun yerlere çöp kutularının bulunduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca okul bahçelerinde yeşil dokuya yeterince önem verilmektedir.

Araştırmada okul kurumlarına dair gözlemlere yönelik bulgular da yapılmıştır. Elde edilen gözlemler sonucunda devlet okullarında gerek var olan materyaller gerekse iç ve dış mekan özellikleri açısından yeterlilik düzeyleri, bulunup bulunmama durumları incelenmiştir. Devlet okulların binalarının yeterince büyük olduğu görülmüştür. Sınıfların ısıtma, aydınlatma durumunun ve sınıf içinde rahat edecek alan yeterliliğinin öğrencilerin gelişim ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesi sevindirici bir bulgudur. Çalışma masalarının ve sandalyelerin öğrencilerin boyunda ve gelişim özelliklerine göre uygun olduğu ve çocukların sağlığını tehdit edebilecek özellikler içermediği görülmüştür. Gözlemlenen okullarda temizlik, düzen, iç ve dış güvenliği sağlanmaktadır. Okulların dış mekanlarında yeterince yeşil dokuya yer verilmiştir. O1 okulunda yeşil dokuya yeterince yer verilmemiştir.

O2 ve O3 okulların hem ön hem arka tarafında spor ve oyun aktivitelerin gerçekleştiği alanlar yer almaktadır. Okulları dış görünümü sıcak, eğlenceli, dikkat çekici ve renkli olduğu görülmüştür. O2 ve O3 okullarında çöp kutularında yeterince yer verilmiştir. O1 okulunda çok az sayıda çöp kutuları yerleştirilmiştir. Gözlemlenen okullarda ek eğitsel alanlar yer verilmiştir. Ayrıca okulların aydınlatma ısıtma ve havalandırma sistemleri yeterli düzeydedir. Fakat O1 okulunda okulöncesi katında ve O2 okulundaki bodrum katında havalandırma ve aydınlatma sistemleri yetersiz durumda olduğu görülmüştür. Engelli öğrenciler için belli bölümler tasarlanmıştır. O1 okulunda özellikle engelli öğrenciler için eğitim veren ayrı sınıflar yer almaktadır. Ayrıca okulöncesi sınıflarda ek eğitsel alanlara yer verilmiştir. O2 okulunda ise ek eğitsel alanlara yeterince yer

verilmemiştir. Sınıflardaki duvarlar genel olarak uygun renkte olduğu görülmüştür. Okullarda bulunan tuvaletler engelli, okulöncesi ve ilköğretim öğrencilerine uygun ve ayrı ayrı tuvaletler tasarlanmıştır. Ayrıca okullarda diş hekim odası olduğu görülmüştür. O1 okulunda tehlike alanlarında kullanılacak yangın çıkışları ve merdivenleri bulunmaktadır.

5.2. Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlardan yola çıkarak şu önerilerde bulunulabilir. Okulda sınıf dışında çıkılarak alternative ve çalışma alanlarına yer verilmelidir.

Ayrıca okul kurumlarında görülen en önemli eksiklik ek eğitsel alanların olmamasıdır. Okul binalarında çeşitli amaçlara hizmet edecek, sanat, fen ve doğa, müzik, drama, çok amaçlı salon gibi ek eğitsel alanlar düzenlenebilir.

Sınıflar çocukların fiziksel büyüme ve hareket gelişimini destekleyen uygun malzemelerle yer verilmelidir. Okulda Eğitim Bakanlığı ve eğitim müdürlüğü tarafından eğitsel materyaller sağlanmalıdır/Okullarda çocuklara serbest oyun zamanı sağlayarak, oyun alanları yapılması gerekmektedir. Ayrıca kişisel hijyen açısından önemli olan özellikle sağlığı etkileyen okul tuvaletlerinin çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak kapasitede ve düzenli hijyenik olmasına özen göstermelidir.

Özellikle ilk yardım odası ve ilk yardım malzemeleri bulunan bir alan oluşturulabilir.

Engelli öğrenciler için bazı düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Acar, C., 1997. Trabzon ve Yöresinde Yetişen Doğal Bazı Yerörtücü Bitkilerin Peyzaj Mimarlığında Değerlendirilmeleri Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Acar, H., 2003. Çocuk Oyun Alanlarında Kullanıcıların Bitki Tercihlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Trabzon Kenti Örneği, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon

Açıkalın, A, (1998) Toplumsal Kurumsal ve Teknik Yönleriyle Okul Yöneticiliği, 4 Baskı, Ankara: Önder Matbaacılık

Akbaşı.S, Balıkçı, A. (2013) Okul Yöneticisi ve Öğretmen Görüşlerine Göre Okul Yöneticiliğinin Meslekleşmesinin Değerlendirmeleri, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 2, s:366-377

Aksoy, P. (2009). Okul öncesi eğitim kurumlarının eğitim ortamlarının niteliğinin bazı değişkenler açısından incelenmesi (Tokat ili örneği) (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Alkan. C, (1992). Eğitim Teknolojisinin Temel Bir Ögesi Olarak Eğitim Ortalamlaeının Düzenlenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:168, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara

Alkan, C. (2000). Meslek ve öğretmenlik mesleği. Sönmez, V. (Ed.). Öğretmenlik mesleğine giriş. Ankara: Anı Yayınları.

Açıkgöz, K. Ü. (2003). Etkili öğrenme ve öğretme. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları

Aral, N., Kandır, A. ve Can Yaşar, M., (2002). Okul Öncesi Eğitim, Okul Öncesi Eğitim Programı. İstanbul: Ya-Pa Yayınları

Bakan, K. ve G. Konuk, 1987. Türkiye'de Kentsel Dış Mekanların Düzenlenmesi. Tübitak Yapı Araştırma Enstitüsü Yayın No: US.

Barker, L. L. (1982). Communication in The Classroom, Prentice Hall Inc. Englewoods Cliffs.

Başar, H. (2001), Sınıf Yönetimi (5. Baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık

Başar, M. A. (2003). İlköğretim Okullarının Olanakları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Başaran, İbrahim Ethem. (1996). Eğitime Giriş. Ankara: Yargıcı Matbaası.

Bilhan, Saffet. (1991). Eğitim Felsefesi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:164.

Butin, D. (2000). Early Childhood Centers. National Clearinghouse for Educational Facilities. 7 Ekim 2022 tarihinde <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED446422.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Candoli.C, Hack. W. G, Ray, J. R, Staller.D.H, (1973), School Buisness Administration, Boston.Allyn and Bacon İne

Cevher, Kalburan, N. (2011). Okul öncesi eğitimde özel öğretim yöntemleri (Ed. Fatma Alisinanoğlu). Ankara: Pegem Akademi.

Cevher-Kalburan, N. (2014) Okul öncesi dönem çocuklarının dış mekânda oyun fırsatları ve ebeveyn görüşleri. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, <https://eydb.aile.gov.tr/uploads/pages/yayinlar/32.pdf> sayfasından erişilmiştir

Çelikten.N, Şanal. M, Yeni, Ö. Y. (2005) Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s:207-237

Decker, C. A, & Decker, J. R. (2005) Planing administering early childhood programs. Perason New Jersey: Merril Prentice

Demiriz, S., Karadağ, A. ve Ulutaş. İ. (2003). Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim ortamı ve donanım. Ankara: Anı Yayıncılık

Doğan.D, (2011),İlköğretim Okullarındaki Örgüt İklimini Yönetici ve Öğretmenlerin Değer Sistemleri Bakımından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

EBTB (2011). Kosova Cumhuriyeti Üniversite Öncesi Eğitim Müfredat Çerçevesi.Priştine: Grafika Reznici Yayınları

Ergül.H. F, (2009). Kosovada Türkçe Eğitim ve Sınıf Öğretmeni Yetiştirme İhtiyacı, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi dergisi, 13

Esaspehlivan.M, (2006). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Editörü İlköğretim Ana Bilim Dalı, Okulöncesi Öğretmenliği Bilim Dalı, Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Gitmiş ve Gitmemiş 78 ve 68 aylık Çocukların Okula Hazır Bulunuşlukların Araştırılması

Gedikoğlu, T. (2005). Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 1, 10

Gül, E.D. (2012). Ailelerin çocuk bahçelerine ve çocuk bahçelerindeki materyallere bakış açılarının incelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(3), 261-274.

Günindi, Y. (2012). Türkiyede Okulöncesi Eğitimi Yaygınlaştırma Çalışmalarına Bir Bakış. Ulusal Hakemli Akademisi Sosyal Bilimler Dergisi. Uluslararası Kültür ve Toplum Kongresi. 03ssayı, sayfa 426-444

Gürkan, T. ve Gökçe. E. (1999). Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde İlköğretim. Ankara: Siyasal Kitabevi

Henniger. M. L. (2005). Teaching an introduction young children. New Jersey: Pearson Prentice.

Işık, H. (2004). Öğrenme Ortamlarının Fiziksel Düzeni, Sınıf Yönetimi, (Ed. Mehmet Şişman ve Selahattin Turan), Ankara: Pegem A Yayıncılık.

İlhan, U. H, (2021), Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Okulların Fiziki ve Donatım Yeterliliklerine Yönelik Okul Yöneticilerin Görüşleri

Kalemci, F. (1995).Ankara İl Merkezenide bulunan Özel ve Resmi Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Çevre Düzenlenmesi ve Çalışan Eğitimci Personelin Nitelikleri Yönünden Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Karaküçük, S. A. (2008). Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Fiziksel/Mekansal Koşulların İncelenmesi: Sivas İli Örneği. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt: 32 No:2, 307-320

Karasolak, K., (2009), Mimari Özellikleri Farklı İlköğretim Okullarındaki Öğrenci ve Öğretmenlerin Okullarının Bina ve Bahçeleri Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kazu, İ & Çam,H,(2019) ÖĞRETMEN YETERLİĞİ VE NİTELİKLERİ ÜZERİNE YAPILMIŞ LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ: BİR İÇERİK ANALİZİ ÇALIŞMASI, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, cilt-18, sayı;71

Kervan.S, (2020), Okulöncesi ve İlköğretimde Yaratıcı Drama ve Oyun, 1. Baskı, Pena, Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi

Kıldan.A.O.(2007) Okulöncesi Eğitim Ortamları. Kastamonu Eğitim Dergisi,15(2),501-510

Kıldan,O (2012),Okul Öncesi Eğitimin Amacına İlişkin Öğretmen ve Veli Görüşleri, Kastamonu Eğitim Dergisi. Cilt 210.sayı1.Kastamonu

Kosova Cumhuriyeti Üniversite Öncesi Eğitim Müfredat Çerçevesi, (2011), silo.tips/download/Kosovacumhuriyeti-niversite-ncesi-eitim-mfredat-erevesi

Kök, M. Çelik, M. (2007). Okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim ortamı ve donanımın önemi. Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi. Yıl:2007 sayı:15

Malone, Karen and Paul J. Tranter. 2003. Children's environmental learning and the use, design and management of schoolgrounds. Children, Youth and Environments 13, no. 2. http://www.colorado.edu/journals/cye/13_2/Malone_Tranter/ChildrensEnvLearning.htm (accessed February 12, 2013)

Milli Eğitim Bakanlığı (2011a). Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi, 17.02.2011 tarih ve 1243 sayılı Resmi Yazı

Özçelik, A. (2013), İlkokul Yöneticilericic Okulu Dinamik Hale Getirme Etkinlikleri, Yüksek Lisans TEZİ, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Özgen, Y. ve A. Aytuğ, 1992. Kullanıcı eğilimleri açısından çocuk oyun alanları ve araçları üzerine bir inceleme. i.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, 42(2):99-118.

Özkan.R,(2005), Birey Ve Toplum Gelişiminde Öğretmenlik Mesleğinin Önemi, 20/10/2022 https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/166/index3-ozkan.htm

Özkubat, S. (2013)''Okul Öncesi Kurumlarında Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi ve Donanım''Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Aralık 2013,4(2),58-56

Özmen.H ve Ekiz.D, (2021), Eğitime Giriş, 6. Baskı: Ankara Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam, Pagem Akademi

Öztürk, A. ve Bayraktar, D. (2017). Anaokullarındaki doğal mekan ve materyallerin çocuk gelişimindeki yeri. Karadeniz Teknik Üniversitesi, 12(1), 25-35

Poyraz, Cengiz. (1996). Eğitim Bilimine Giriş. Çantay Sanayi ve Tic. Ltd. Şti., İstanbul.

Poyraz, H. ve Dere, H. (2001). Okul öncesi eğitimin ilke ve yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sayan.H, (2015), Eğitim ve Öğretmen, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6. Cilt ,585-596

Sevimli, E. (1994), “Çağdaş orta öğretim sistemi, teknoloji ve ekipmanlarının orta öğretim binaları tasarımına etkilerinin analizi”, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul

Sözer.E, (1997), Üç Avrupa Ülkesinde Eğitim: Almanya, Danimarka, Fransa Eğitim Sistemleri, 1. Baskı: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları

Terzioğlu, E. (2005), “İlköğretim okulu binalarının fiziksel özellikler bakımından değerlendirilmesi”, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ünal, S. ve Ada S., (2001). Öğretmenlik mesleğine giriş, İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları

Ünal.S ve Ada.S, (2003), Sınıf Yönetimi İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları

Üstündağ, N. (1999), “Akıllı Binaların Tesisi Yönetimi ve İş Kalitesi Üzerindeki Etkileri”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Yaşar, Ş. (2008). Öğretmenlik mesleği ve öğretmenin nitelikleri. Eğitim bilimine giriş içinde.

Yazıcı.Z, (2013). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk sevmeye eğilimlerinin incelenmesi, Mediterranean Journal of Humanities, 3(2), 279-286

Yeşilyaprak.B, (2006), Eğitimde Rehberlik Hizmetleri, 13. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım

Zengin.M, & Topsakal.C, “Kosova Eğitim Sistemi ve Türkiye Eğitim Sistemi ile Karşılaştırılması” Karadeniz Araştırmaları, Sayı: 18, Yaz 2008, s:107-126